

**ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА
РАКОЦІ ІІ**

Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та
управління закладами освіти

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ІНСТРУКТИВНО-
МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ)**

(для студентів освітньої програми А2 «Дошкільна освіта»)

навчально-методичний посібник

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
ОСВІТНЯ КВАЛІФІКАЦІЯ

Другий (магістерський) рівень
Магістр
А Освіта
А2 Дошкільна освіта
Магістр з дошкільної освіти

Берегове 2025 р.

Основні тенденції сучасної дошкільної освіти пов'язані з організацією комплексного супроводу індивідуального розвитку дітей в інноваційних умовах функціонування закладу дошкільної освіти. Це вимагає різних підходів до освітнього процесу, його планування та розробки програмно-методичного забезпечення діяльності сучасного закладу дошкільної освіти який динамічно розвивається, працює в режимах розвитку та інноваційного функціонування.

У посібнику представлені докладні наукові та практичні рекомендації щодо розробки методичного забезпечення інноваційного розвитку дошкільної установи. Пропонуються необхідні рекомендації для здійснення інноваційної, проектної діяльності, розкрито загальні основи педагогічної інноватики, сутність та особливості педагогічної технології, інноваційної діяльності педагога, а також найбільш поширені в педагогічній освіті інноваційні технології.

Посібник адресований студентам, керівникам, адміністративним та практичним працівникам закладів дошкільної освіти.

Затверджено до використання у навчальному процесі на засіданні кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти ЗУІ ім. Ф.Ракоці II (протокол №8 від 4 березня 2025 року)

Розглянуто та рекомендовано Радою із забезпечення якості вищої освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (протокол №2 від 18 березня 2025 року)

Рекомендовано до видання у електронній формі (PDF) рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (протокол №3 від 24 квітня 2025 року)

Підготовлено до видання в електронній формі (PDF) кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Розробник методичних вказівок:

Олена БІДА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Рецензенти:

Інна НІКОЛАЄСКУ, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Лідія ХОМИЧ, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua)

© Олена Біда, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1 ОРГАНІЗАЦІЙНІ ІННОВАЦІЙНІ РЕЖИМИ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	6
1.1. Моделі структурних змін закладів дошкільної освіти	7
1.2. Інноваційна діяльність. Концепція інновації	9
1.3. Інноваційні педагогічні технології в закладах дошкільної освіти	11
1.4. Стили керування в режимі інновацій	14
1.5. Типи групового реагування на інновації при організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти	15
1.6. Діагностика інноваційної технології	24
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	27
2.1. Основні стадії навчання творчої активності співробітників при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти	27
2.2. Етапи діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти та визначення потреби у нововведенні	29
2.3 Створення умов для упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти	30
2.4. Експериментальна діяльність щодо використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти	40
2.5. Проектна діяльність у закладі дошкільної освіти	42
2.6. Самостійна пізнавальна діяльність дитини під час здійснення проекту у закладі дошкільної освіти	48
2.7. Метод моделювання у закладі дошкільної освіти	56
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	60
3.1. Самостійна робота студента	60
3.2. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання	61
3.3. Орієнтовна тематика рефератів/презентацій	62
3.4. Методичні рекомендації щодо виконання контрольних робіт (варіанти контрольних робіт)	63
3.5. Рекомендації по роботі з методичним забезпеченням та літературою	66
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	69

ПЕРЕДМОВА

Якість життя та якість освіти декларуються у ХХІ столітті як головні орієнтири глобальної політики суспільства. Відповідно погляди на сутність освіти за останні десятиліття також зазнали значних змін. Освіта визначається як процес педагогічно організованої соціалізації, що здійснюється на користь особистості та суспільства.

Під соціалізацією розуміються процеси трансляції та освоєння знань і навичок, необхідних для участі членів суспільства в соціальній взаємодії, тобто обміні індивідів діями в процесі вирішення типових життєвих проблем і завдань. Тоді про освіту можна говорити як про спеціально організований процес розвитку людини, що здатна самотійного розв'язання проблеми, має соціальне і особистісне значення у різних сферах діяльності.

Таке розуміння сутності освіти створює передумови для вирішення багатьох актуальних проблем педагогічної практики та педагогічної теорії. Орієнтація в розвитку здатності самотійно вирішувати проблеми дає можливість подолати тенденцію нескінченного збільшення обсягу навчального матеріалу.

Сенс освіти – не накопичення «будівельного матеріалу» як знання фактів, понять, закономірностей, умінь і навиків, а формування здатності «будувати будинок».

Основні тенденції розвитку сучасної дошкільної освіти орієнтовані на формування повноцінного простору розвитку дитини та організацію комплексного супроводу його індивідуального розвитку. Насичена подіями безпечна життєдіяльність, тісна взаємодія дорослих та дітей в освітньому процесі – все це призводить до сприятливої соціалізації дітей у процесі засвоєння ними досвіду суспільного життя та стосунків.

У даний час існує і нормативно закріплено видове розмаїття дошкільних освітніх закладів. Специфіка їхньої роботи потребує окремих підходів до освітнього процесу та його планування. У зв'язку з цим виникла потреба у розробці інноваційного забезпечення діяльності в організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Ми ставимо за мету – формування готовності майбутніх вихователів до впровадження інноваційних технологій організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, розширення і поглиблення професійної підготовки майбутніх вихователів у галузі дошкільної освіти, освоєння здобувачами вищої освіти фахових компетентностей, формування творчої індивідуальності педагога, що розвивається і формується в умовах оновлення змісту і технологій навчання та виховання, альтернативної освіти; підготовка майбутніх вихователів до інноваційної діяльності.

Завдання:

- розкрити причини, бар'єри, основні чинники у процесі здійснення інноваційної діяльності майбутніх вихователів;
- розвивати сприйнятливність до педагогічних нововведень, формувати психологічну готовність до прийняття нового;
- сформувати знання про педагогічну технологію як інструмент педагогічного впливу на формування особистості майбутнього вихователя, розкрити особливості та показати необхідність різних видів інноваційних педагогічних технологій у практиці професійної діяльності;
- на основі розширення загального наукового світогляду в галузі педагогічної інноватики сформувати у студентів творче мислення;
- використовуючи технологічний підхід до організації освітнього процесу планувати свою освітню діяльність;
- аналітично застосовувати інноваційні технології у процесі своєї професійної діяльності.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ІННОВАЦІЙНІ РЕЖИМИ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний дошкільний освітній заклад є динамічною організацією, що працює в режимах функціонування та розвитку. Слід наголосити, що в наш час заклад дошкільної освіти не може працювати не реагуючи на прогресивні зміни суспільства та запити до якості дошкільної освіти. Для відповідних змін колектив закладу дошкільної освіти має бути готовим шляхом організації інноваційного розвитку особистості, використання сучасних освітніх інноваційних комплексних програм, технологій та методів, тобто до роботи в режимі постійного розвитку.

Поняття «організаційний інноваційний розвиток» не має однозначного трактування. Воно використовується як протилежність стагнації (роблю нерухомим) чи циклічним процесам функціонування організацій.

Існує три підходи до трактування організаційного інноваційного розвитку. Відповідно до першого, це якісні зміни у процесі функціонування організації. Другий підхід пов'язує розвиток з такими змінами, які сприяють зростанню чисельності персоналу або збільшення розмірів організації та вимагають нововведень. Третій визначає розвиток як складну організаційну стратегію, розраховану на зміну структури організації, соціальних відносин і поглядів людей, які в ній працюють, з метою адаптації до зовнішніх умов. Незважаючи на відмінність підходів, можна виділити і загальне: якісний характер змін, що відбуваються, і позитивність їх результатів. При цьому найбільш стійким елементом організаційного інноваційного розвитку є якісність змін, що відбуваються. Саме тому ми зосередимо увагу лише на тих змінах, які набули стійкий, відтворюваний і позитивний характер, стали загальним елементом функціонування організацій.

Режим розвитку закладу дошкільної освіти передбачає використання сучасних освітніх інноваційних програм, технологій і методів, таких, наприклад, як проектний метод, метод наочного моделювання, розвивальне навчання, метод пошукової діяльності, роботу в рамках єдиного освітнього простору на основі різних методів планування, в тому числі блочно-тематичного, календарного з розгорнутими конспектами.

Заклад дошкільної освіти працює в умовах трансформації освітнього та інформаційного середовища, гнучкого варіативного режиму роботи, нових педагогічних прийомів роботи, наприклад педагогічної співтворчості (проведення занять одночасно кількома педагогами та вихователями).

Заклади дошкільної освіти, що працюють у режимі розвитку, можуть здійснювати свою діяльність в інноваційному режимі, режимі експерименту або у поєднанні того й іншого. Інновації, що використовуються в освітньому процесі, повинні відповідати нагальним потребам та можливостям закладу дошкільної освіти, задовольняти всіх учасників освітнього процесу (дітей,

батьків, педагогів), сприяти досягненню якісних, стійких та високих показників розвитку дітей за провідними напрямками.

Експериментальну діяльність, зазвичай, спрямовано на освоєння якісно нового в освітній технології чи нового виду установи.

У закладі дошкільної освіти, що працює в режимі інноваційного розвитку, обов'язкові індивідуальні освітні маршрути, що базуються на особистісно орієнтованому підході до кожного вихованця і робота з найближчим соціумом (робота з дітьми, що проживають в районі і не відвідують закладу дошкільної освіти), в т.ч.

1.1. Моделі структурних змін закладів дошкільної освіти. У широкому значенні інноваційний підхід означає сукупність раціоналістичних концепцій, що розглядають розвиток закладу дошкільної освіти як раціонально спланований та контрольований процес структурних змін. Сама організація тут трактується як штучно-раціональна, інструментальна та цільова система, що постійно трансформується для вирішення нових завдань або впровадження нововведень. При цьому відхилення від заданого проекту розглядаються як помилки, допущені при розробці проекту, або як результат опору соціального середовища організації (найчастіше культурного характеру), який необхідно подолати. Керівник визначає напрям розвитку організації та системні властивості, які стануть визначати заклади дошкільної освіти в майбутньому.

За характером джерела структурних змін закладів дошкільної освіти існують моделі:

1. ендогенні, де джерело – внутрішнє середовище організації;
2. екзогенні, де основним джерелом стає динаміка довкілля;
3. змішані, коли джерелом є і внутрішнє, і зовнішнє середовище.

У першому випадку ставиться мета на спрямування зняття незадоволеності керівника роботою співробітників, станом внутрішнього середовища організації, режимом роботи, кінцевим результатом чи наявністю конфлікту всередині організації. Підставою для структурних змін виступає використання нововведення (зазвичай технічного, економічного, соціального), зміна способів діяльності, що вимагає від керівника внесення структурних змін.

Такий тип нововведень називають первинним, а зміни структури – вторинними. Нерідко така зміна може диктуватися або наростаючим позиційним конфліктом між підрозділами, що нерівномірно розвиваються і професійними позиціями, або відмінністю їх ціннісних уявлень.

У другому випадку основним джерелом змін є зміни довкілля організації, сфери безпосередньої взаємодії з іншими організаціями (як конкуренції, і співробітництва). Ці зміни передбачають вироблення нової стратегії, у тому числі заміну орієнтирів діяльності, технології, способів комунікації, взаємодії та якості роботи, а також їхнього контролю. Для цього в стратегічних концепціях управління часто використовується теорія ресурсної залежності, яка

поєднує інноваційну логіку з орієнтацією на оточення. Теорія широко використовується в управлінні, будучи основою, наприклад, концепції стратегічного управління. Зовнішнє середовище сприймається як цільове оточення, сукупність інших організацій та груп, із якими дана організація перебуває у безпосередній взаємодії та обміні ресурсами.

Рівновага забезпечується:

1. у вигляді раціонального, але пасивного пристосування організації до середовища (адаптація);
2. за рахунок змін, які свідомо і навмисно вносяться організацією в стан середовища (адаптовані середовища).

Організація проявляється коли колективний, активний і свідомо діючий суб'єкт діяльності здатний свідомо змінювати способи, напрями діяльності та структуру відповідно до вимог динамічного оточення, навмисно змінювати стан самого оточення. Оскільки критерієм позитивності змін у рамках цієї концепції є підвищення її здатності до виживання та забезпечення влади в рамках суперництва та конкуренції, а не ефективність, то сама структура відображає прагнення забезпечення влади та підвищення конкурентоспроможності. Механізм формування структури пов'язаний із забезпеченням свідомого стратегічного вибору керівника та спрямований на зменшення залежності цієї організації від зовнішнього середовища – інших організацій, які забезпечують її ключовими ресурсами. Засобами зменшення залежності є диверсифікація, злиття з іншими організаціями, залучення їх до тимчасових коаліцій та ін. Такий підхід відноситься до інституційного.

Неінституційний підхід розглядає процес формування та зміни структури як раціональний, екзогенний, адаптивний процес пристосування одиначної організації до зовнішнього середовища. Середовище визначається як макрооточення і сприймається як сукупність норм, що задаються соціальними інститутами, що визначають нормативні вимоги до діяльності організацій. Базовим є уявлення про те, що організації, особливо ті, чий вихідний продукт не піддається прямій оцінці (наприклад освітні та медичні), змушені дотримуватися нормативних розпоряджень, заданих соціумом, або створювати видимість слідування задля отримання легітимізації, тобто узаконення своєї діяльності.

Організаційна структура засвоює переважаючі в соціумі та нормативно підтверджені зразки та форми діяльності, які дуже слабо співвідносяться з реальною ефективністю. Такі організації прагнуть, скоріш, не до ефективної діяльності, а до інституційної відповідності організаційних форм та способів діяльності стандартам вищестоящих структур. При цьому основною функцією організаційної структури є церемоніальна.

Світ дошкільного закладу, згідно з цією концепцією, поділений на два сектори: змагальний (виробничі та комерційні організації) та інституційний (освітні, медичні та ін.). У першому виживання організації залежить від її

ефективності, у другому – від її здатності забезпечити таку інституційну відповідність. Згідно з другою моделлю, будь-які заклади дошкільної освіти орієнтуються на вимоги інституційної відповідності та ефективності, причому на ранній стадії розвитку переважає ефективність в умовах жорсткої конкуренції, а в період зрілості виживання більше залежить від інституційної відповідності. На цій стадії ті організації, структури яких досягли високого ступеня відповідності інституційному оточенню, можуть дозволити собі зменшити внутрішню координацію, знизити залежність між окремими елементами, а також послабити зусилля з підтримки легітимності і працювати в режимі «вільного зв'язку». Організація адаптується до кожного елемента оточення (носія такого типу вимог) символічно, шляхом створення «периферичних субструктур», діяльність яких слабо впливає на основну діяльність організації. Цим субструктурам дозволяють вдавати, що вони вирішують цю проблему. Можливість створення таких структур у зрілих організацій підвищує їхню здатність до виживання і знижує селекційний тиск. Третій тип змін (змішаний), заснований на ендогенно-екзогенних джерелах, характеризується нестійкістю та слабкістю зв'язків учасників ділової взаємодії, коли складність взаєморозуміння між ними та невизначеність інтересів накладають суттєві обмеження на можливість раціонального вибору спрямованості змін.

Очевидно, що й до закладів дошкільної освіти перераховані вище теоретичні підходи мають пряме відношення, і керівник закладу дошкільної освіти може визначити той підхід, який використовує в процесі здійснення змін на різних стадіях життя організації.

Отже, керівник закладів дошкільної освіти, який розуміє необхідність організаційних змін та свою роль у їх здійсненні, повинен виділити суттєві ознаки, що дозволяють перевести організацію у режим розвитку.

Ознаки діяльності закладів дошкільної освіти у режимі розвитку:

- актуальність (значимість та своєчасність) пошуку вирішення проблеми, що має суттєве значення для дошкільної освіти;
- участь у роботі більшості освітян, інноваційний потенціал колективу, задоволеність кожного результатами діяльності;
- наявність характеристик результативного розвитку: ефективності (визначається за співвідношенням планованого та реального підсумків), оптимальності (встановлюється при порівнянні витрат та отриманих результатів);
- покращення роботи всієї системи закладів дошкільної освіти загалом та кожного її елемента окремо (структури, змісту, умов функціонування та управління).

1.2. Інноваційна діяльність. Концепція інновації. У перекладі з англійської інновація означає нововведення, новаторство. Але чи це так? Нововведення – це покращення існуючої технології або технічного засобу.

Нововведення – зміна технології та її ускладнення. А інновація це щось абсолютно нове, але абсолютно нового технічного або технологічного рішення практично не існує, тому що винахідник не працює у вакуумі і його винахід, незважаючи на геніальність, має спиратися на загальнолюдські знання та досвід. Таким чином, у сфері дошкільної освіти ми маємо справу скоріше з нововведеннями, ніж з інноваціями. Однак слово це стійко увійшло в наш діловий лексикон, тому ми теж будемо його використовувати в матеріалах, що публікуються. Але тепер знаємо реальне значення слова інновація.

Взагалі, період часу між появою нововведення та втіленням його в інновацію у бізнесі називається інноваційним лагом. З моменту прийняття до поширення нововведення набуває нової якості і стає інновацією. Будь-які винаходи, нові явища, види послуг або методи лише тоді отримують суспільне визнання, коли будуть прийняті до поширення, і вже в новій якості вони виступають як інновації.

У широкому значенні інновації-нововведення виступають як форма керованого розвитку. Разом з тим відзначається безліч змін, що виникають стихійно, нецілеспрямовано, спостерігаються непередбачувані наслідки з цілком усвідомлених рішень, непередбачувані події та обставини, що складаються без нашої волі, не є нововведеннями, тобто не весь розвиток керований, не всі зміни заплановані. Але й у керованому секторі розвитку в повному обсязі цей процес здійснюється через нововведення.

Інноваційний процес обмежений організаційно-економічними і соціокультурними умовами нововведення. Вони визначаються у кожному конкретному випадку.

Вважається, що соціальні нововведення здійснюються особливо важко, оскільки невизначеність їх параметрів та результатів дозволяє імітувати необхідні зміни без фактичної реалізації.

В інноватиці можна виділити «інтереси» та галузі різних дисциплін: економічних, юридичних, соціологічних, культурологічних і, особливо підкреслимо, психологічних, що акумулюють проблеми участі конкретної людини, яка здійснює та сприймає нововведення.

Весь інноваційний цикл і процес піддається різним класифікаціям: нововведення будуть керованими, обмеженими у просторі та часі, а зміни, особливо соціальні, – нерегламентованими, що виходять за межі конкретного простору та є протяжними у часі, які багато в чому залежать від суб'єктивних факторів, головним чином психологічних. Нововведення, зміни, інноватика загалом нерозривно пов'язані з поняттям ризику, особливо інноваційного, як наслідок непередбачуваності та непередбачуваності. Схильність до ризику пов'язані з психологічними особливостями людини, зокрема і культурно обумовленими.

Інновації в освіті. Слід зазначити, що розвиток освіти підпорядкований закономірностям циклічної динаміки. Ключову роль цьому процесі грає закон

зміни поколінь освітніх послуг, методів і засобів навчання та виховання з урахуванням запровадження нововведень і заміщення базових інновацій. Характерним є зниження тривалості життєвого циклу освітнього «продукту», збільшення швидкості зміни технологій, методів та засобів навчання та виховання.

Конкуренція змушує заклади дошкільної освіти постійно оновлювати навчальні плани та програми, оперативно перебудовуватися та адаптуватися відповідно до змінних зовнішніх і внутрішніх вимог. Багато в чому це залежить від їх сприйнятливості до інновацій, здатності швидко оновлювати та вдосконалювати освітній процес.

Циклічний характер інноваційного розвитку освіти призводить до одночасного функціонування старих, традиційних та нових засобів навчання та виховання. Рівень інноваційного розвитку освіти визначається співвідношенням старих та нових методів та способів досягнення цілей педагогічних (освітніх) систем.

Педагогічна система є приватним поняттям щодо більш загального поняття – освітня система. Педагогічна система закладів дошкільної освіти включає такі групи елементів: мету освіти; зміст освіти; методи, засоби, організаційні форми навчання та виховання де присутні педагоги та вихователі; вихованці.

1.3. Інноваційні педагогічні технології в закладах дошкільної освіти. З одного боку, технологія навчання – це сукупність методів та засобів обробки, подання, зміни та пред'явлення навчальної інформації, з іншого – це наука про способи впливу викладача на студентів, вихователя на дітей у процесі навчання з використанням необхідних технічних чи інформаційних засобів.

У технології навчання зміст, методи та засоби навчання знаходяться у взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Педагогічна майстерність педагога полягає в тому, щоб відібрати потрібний зміст, застосувати оптимальні методи та засоби навчання відповідно до програми та поставлених освітніх завдань.

Існує безліч визначень сутності інноваційних педагогічних технологій:

- Інноваційна педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір та komponування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; є інструментарієм педагогічного процесу.

- Інноваційна педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації освітнього процесу.

- Інноваційна педагогічна технологія – це опис процесу досягнення запланованих результатів навчання.

- Інноваційна педагогічна технологія – це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення освітнього процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів та

вихователя.

- Інноваційна педагогічна технологія – системна сукупність та порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей.

Виділимо основні структурні складові інноваційної педагогічної технології:

а) концептуальна основа;

б) змістовна частина навчання:

- цілі навчання – загальні та конкретні;

- зміст навчального матеріалу;

в) процесуальна частина – технологічний процес:

- організація освітнього процесу;

- методи та форми освітньої діяльності дитини;

- методи та форми роботи педагога;

- діяльність вихователя з управління процесом засвоєння матеріалу;

- діагностика освітнього процесу.

Нарешті, будь-яка інноваційна педагогічна технологія має відповідати основним *методологічним вимогам*:

Концептуальність. Кожній інноваційній педагогічній технології має бути властива опора на певну наукову концепцію, що включає філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей.

Системність. Педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логіку процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність.

Керованість – передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів.

Ефективність. Сучасні технологічні технології існують у конкретних умовах і мають бути ефективними за результатами та оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту навчання.

Відтворюваність – передбачає можливість застосування (повторення, відтворення) інноваційної педагогічної технології в інших однотипних освітніх закладах, іншими суб'єктами.

Аналіз деяких аспектів інноваційного підходу в освітньому процесі дозволяє сформулювати низку узагальнюючих положень:

1. Інноваційні технології навчання у більшості випадків є засобом моделювання професійної діяльності сучасного фахівця.

2. Чим більше та якісніше впроваджуються у освітній процес інноваційний зміст та інноваційні технології, тим повніше та адекватніше можна моделювати професійну діяльність майбутніх фахівців.

3. Інноваційний підхід у побудові навчання дозволяє з більшою ефективністю вирішувати найскладніші навчально-виховні завдання та

говорити про роботу конкретного освітнього закладу, що він перебуває у режимі постійного розвитку.

Інноваційні технології навчання слід розглядати як засіб, за допомогою якого напрями модернізації освіти можуть бути втілені в життя.

Найбільшого розвитку нині отримують технології навчання, засновані на особистісному та діяльнісному підходах.

Одна й та сама технологія в руках конкретних виконавців може виглядати по-різному: тут неминуча присутність особистісної компоненти педагога, особливостей контингенту дітей, їхнього загального настрою та психологічного клімату в аудиторії. Результати, досягнуті педагогами, які використовують ту саму технологію, будуть різними, проте близькими до деякого середнього індексу, що характеризує технологію, що розглядається. Тобто педагогічна технологія опосередковується властивостями особистості, але з ними.

Оволодіваючи вміннями вносити інноваційні зміни у свою педагогічну діяльність, усвідомлюючи найбільш уразливі її сторони та володіючи знаннями про найбільш доцільні методи роботи, вихователь дедалі більше вдосконалюється у професійному плані, покращує якість взаємодії з дітьми у власне освітніх та міжособистісних стосунках. А це, у свою чергу, забезпечує інноваційний розвиток освітньої установи загалом, сприяє підвищенню якості підготовки та розвитку спеціалістів.

Введення інновацій має на увазі, як правило, перехід на нову комплексну інноваційну програму. Або це поява пріоритетного напрямку (або кількох, наприклад: заклади дошкільної освіти з фізкультурно-оздоровчим пріоритетом та художньо-естетичним).

Перехід пов'язаний із низкою перетворень:

- зміна території (наприклад, організація спеціалізованих спортивних майданчиків);
- відкриття нових кабінетів оздоровчого спрямування (масажного, фізіотерапії, фітобара, лікувальної фізкультури);
- запровадження нових штатних одиниць медичних працівників;
- створення (у разі кількох пріоритетних напрямків) студій з образотворчої діяльності, театральної-ігрової, художньої праці тощо;
- організація додаткової освіти (з образотворчого мистецтва, театру, художньої праці);
- запровадження нових освітніх технологій з оздоровлення та художньо-естетичного спрямування (навчання та перепідготовка кадрів);
- апробація авторських парціальних програм, технологій та методик.

На цьому етапі з'являється можливість акцентування на специфіці освіти як послуги, що надається як на безоплатній, так і на платній основі. Такий ринковий підхід дозволяє придбати додаткові фінансові можливості за рахунок позабюджетного фінансування. Це дозволяє керівнику закладу дошкільної освіти та органам співуправління (батьківський та профспілковий комітети)

підвищити статус установи, відкрити самостійний позабюджетний фінансовий рахунок, вийти на фінансову самостійність та оперативно вирішувати проблеми матеріально-технічного оснащення, перепідготовки кадрів, соціального захисту трудового колективу та підтримки соціально незахищених сімей вихованців. Усе це сприяє формуванню у педагогічного колективу інноваційного мислення, здатності адекватного сприйняття педагогічних нововведень, усвідомлення їх потреби; надає значущість та актуальність оволодінню педагогічним працівником такими вміннями та знаннями, як підготовка заявки на інноваційну діяльність, складання проекту, вироблення критеріїв педагогічної експертизи, розробка змісту блоків інтегрованих занять з освітніх напрямів.

1.4. Стилi керування в режимі інновацій. Результати нововведень та змін багато в чому визначаються характером участі в них ланки, що управляє. Управління за умов невизначеності, змінних умов може мати інноваційно-рефлексивний стиль. Кожен учасник інноваційного процесу має можливість та час оцінити та зрозуміти необхідність та важливість запропонованих змін в особистісному контексті. При цьому слід зазначити, що люди різночутче відрізняються один від одного «почуттям часу», по-різному оцінюють тривалість подій: деякі точно вгадують годину дня, інші погано орієнтуються навіть у часі доби, по-різному передбачають тривалість процесу, необхідного для досягнення певної мети (встановлюючи точки відліку). Одні надзвичайно пунктуальні, інші майже завжди спізнюються. Тобто час у таких випадках існує як «внутрішній час» людини, яка може бути синхронною або асинхронною (або в інших відносинах) соціальному часу та соціальним змінам.

Мотивація інноваційної діяльності. Добре відомо, що психічний стан людини визначається характером задоволення її потреб. Головний закон ієрархії потреб полягає в тому, що виникнення вищих потреб відбувається тільки в тому випадку, якщо нижчі потреби задоволені достатньою мірою, причому задоволення цих потреб має мати тривалий та інтенсивний характер. Зазвичай людина дізнається про свою потребу відчуття радості чи страху, безпосередньому імпульсу тяжіння чи відштовхування. На тому самому фізіологічному фоні можуть виникати різні емоції залежно від зовнішніх обставин. Якщо процес діяльності приносить задоволення, то емоція відразу ж викличе дію. Але частіше, щоб отримати бажане, треба зробити багато проміжних дій. І тому емоцій недостатньо, потрібна програма дій. Перехід від емоцій до дії відбувається за умови, що людина вірить у себе, у свої сили та здатності досягти бажаного результату. Але можлива й інша стратегія: використання зовнішніх, некерованих сил, від яких залежить наступ бажаних подій. Формується програма для інших: пасивне очікування бажаного, надія на сприятливий поворот долі, вимога до інших.

Для інноваційної свідомості характерні як високий інтелектуальний потенціал, так й критичне ставлення до дійсності, її недосконалості, спрямованість на пошуки альтернативи. Тому носії цього типу масової

свідомості нерідко опиняються у тривалому протиріччі зі своїм середовищем.

Існує досить поширена думка, що інноваційна діяльність невіддільна від творчості, що якість нововведення залежить від оригінальності та творчого мислення однієї чи кількох індивідуальностей. Без творчості не може бути нововведення.

Нові моделі та принципи часто виступають несподіваним наслідком передачі знань з однієї сфери діяльності в іншу, тому особливо цінні міждисциплінарні колективи.

Творчість завжди стримувалась традиціями мислення та усталеними звичаями. Концентрація на проблемі відбувається в рамках мимовільних кордонів. Тому більшість акумульованих вихователем знань і досвіду виключається з можливого використання і може бути звернена на вирішення проблеми тільки в тому випадку, якщо послабити ці межі, дозволити собі неприйняте і незвичайне.

1.5. Типи групового реагування на інновації при організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти.

Психологічна готовність вихователя до інновацій. Одна з ключових позицій щодо інновацій належить феномену психологічної готовності. Вся структура психологічної готовності до ефективної діяльності може бути представлена п'ятьма блоками, у кожному з яких є стартова установка до того чи іншого виду діяльності та одночасно здатність вихователя до досягнення необхідного позитивного результату:

- здатність до повного включення вихователя в діяльність;
- здатність вихователя до нестереотипної діяльності;
- здатність вихователя на прийняття самостійного та обґрунтованого рішення;
- готовність та здатність вихователя на випробування стресом;
- готовність та здатність вихователя досягнення згоди.

Ставлення до нововведень вимірюють за трьома складовими:

- готовність вихователя (мотивація);
- підготовленість вихователя (уміння та навички);
- реальна активність вихователя.

Дослідження показують, що високий рівень психологічної готовності вихователя до нововведень виявляє розбіжність між соціальними установками (готовністю) та реальною поведінкою та діяльністю працівників, коли ця установка не реалізується. Фахівці вважають, що інновації є соціальною цінністю лише в тому випадку, коли піддаються трансляції, отже можуть бути відтворені. Форми відтворення різні.

Найбільш простий спосіб – екстраполяція, тобто перенесення готових усталених зразків і цінностей на ту чи іншу предметну область. При цьому екстраполяція, як тип відтворення завжди умовна, має на увазі тотожність

засобів, цілей, можливостей там, де їх може і не бути. Тоді є ризик отримати не бажану суміш, яка виявляє відсутність нових смислів.

Інша форма відтворення інновацій – інтерпретація. Вона невіддільна від екстраполяції і водночас протилежна їй. І та й інша розглядається та освоюється як нове і як щось уже відоме. Але екстраполяція наголошує на підтримці досягнутого, використовує ґрунтовно нові явища, не змінюючи старий зміст. Саме тому запозичений та механічно перенесений на інший ґрунт чужий досвід виглядає стороннім тілом. Інтерпретація ж завжди надає особливої свідомості запозичення, наповнює його новим змістом і по можливості новими цілями, закріплює зв'язок між вже сформованими і випадковими структурами; на відміну від екстраполяції формує відповідну новим змістам систему цінностей. По суті, всі культурні інновації закріплюються лише у тому випадку, якщо вони адекватні культурному архетипу, тобто базисному елементу культури, що формує стійкі моделі існування. Таким є універсальний закон розвитку культури.

Типи інновацій у закладах дошкільної освіти. За якістю змін, що здійснюються, розрізняють два типи інновацій:

- змістовні;
- організаційно-управлінські.

Змістовні інновації змінюють, доповнюють традиційні та утворюють нові освітні послуги, форми роботи. Організаційно-управлінські інновації створюють нові структури в закладах дошкільної освіти, формують нову систему управління.

Типи інновацій (нововведень) групуються за такими підставами:

1. За впливом на освітній процес:

- у змісті освіти,
- у формах, методах процесу виховання і освіти;
- в управлінні закладу дошкільної освіти.

2. За масштабом (обсягами перетворень):

- приватні, поодинокі, не пов'язані між собою;
- модульні (комплекс приватних, пов'язаних між собою);
- системні (що належать до всього закладу дошкільної освіти).

3. За інноваційним потенціалом:

– удосконалення, раціоналізація, видозміна того, що має аналог або прототип (модифікаційні нововведення);

– нове конструктивне поєднання елементів існуючих методик, які в новому поєднанні раніше не застосовувалися (комбінаторні нововведення);

– радикальні інновації.

4. По відношенню до попереднього:

– нововведення вводиться замість конкретного, застарілого (нововведення, що замінює старі стереотипи освітнього процесу);

- припинення використання форми роботи, скасування програми, технології (скасовує нововведення);

- освоєння нового виду послуг, нової програми, технології (що відкриває нововведення);

- ретровведення – освоєння нового в даний момент для колективу закладу дошкільної освіти, але колись уже використовуваного в системі дошкільної освіти та виховання.

Типи індивідуального реагування на інновації. Кожна інновація обов'язково впливає на внутрішнє середовище організації, у тому числі закладу дошкільної освіти, і вимагає адаптації до змін як самої організації, так і її співробітників. Як правило, працівники закладу дошкільної освіти розглядають зміни як процеси, що покращують або погіршують їх позиції та соціальне становище, тому впровадження інновацій у заклади дошкільної освіти нерідко видаються для них небажаними та нерідко болючими.

Керівник закладу дошкільної освіти має бути готовий до того, що інновації в освітньому закладі вимагатимуть значної реорганізації як у структурі, так і в управлінні організацією, аж до звільнення частини співробітників або їх перенавчання. Це може викликати конфлікти та демотивувати багатьох. При цьому треба пам'ятати, що індивідуальний прояв ставлення співробітника до інновацій пов'язаний і з тим, як колектив дитячого садка в цілому відноситься до нововведень – підтримує або опирається їм. У цьому випадку керівнику закладу дошкільної освіти рекомендується знати та використовувати на практиці не психологічні, а соціокультурні стереотипи поведінки та ціннісні уявлення, за допомогою яких люди мотивують та виправдовують свою позицію щодо змін в організації. При цьому проводиться різниця між мотивуючими та виправдовуючими цінностями. Така відмінність є важливою, оскільки найчастіше спонукання, що зумовлюють соціальні дії людей, не збігаються з подальшою раціоналізацією. Інакше кажучи, події людей мотивуються одними ціннісними уявленнями, а виправдовуються іншими.

Можна розглядати варіанти індивідуального, а потім і групового реагування людей на інновації за аналогією зі ставленням людей до модернізаційних (у нашому випадку – інноваційних) змін у суспільстві.

Виділено такі ідеальні типи реагування соціальних груп відповідно до якісних характеристик соціальної поведінки їх членів: активну участь, активний чи пасивний опір, неучасть.

Керівник закладу дошкільної освіти з метою підготовки установи до роботи в інноваційному режимі має вміти аналізувати соціально-професійні характеристики та враховувати потенціал кожного співробітника, окремих груп у рамках колективу, вміти зафіксувати відмінності у їхній участі в інноваціях. Таким чином, забезпечується можливість оцінити співвідношення відповідних дій та протидії конкретним співробітникам закладу дошкільної освіти майбутнім інноваціям.

Розглянемо типологію, що відображає типи орієнтацій (реакцій) індивіда

на інноваційні процеси, а також поведінкові та ціннісні характеристики.

Інноваційна орієнтація представлена двома основними напрямками: конструктивним (спрямованим на освоєння нових знань, навичок, зразків діяльності та соціальних відносин, на соціальну участь у вирішенні поточних завдань з використанням існуючих і в ході роботи відшукуваних коштів) і утопічним (для якого характерні декларативність, орієнтованість у майбутнє).

З погляду соціального становища до конструктивної інноваційної орієнтації ставляться позитивно здібні, високоосвічені люди, мають високий професійний рівень.

Щодо процесів модернізації вони є ініціаторами та учасниками, розробляючи нові напрями; модернізуючи громадське виробництво та управління; освоюючи та використовуючи культурні інновації для покращення якості життя.

Їх поведінкові характеристики: постійна висококваліфікована праця; вдосконалення власних знань та навичок з їх повсякденним використанням; високий рівень соціальної та культурної компетенції; звичка до самозміни.

Їхні ціннісні характеристики: інтерес, пошуково-експериментальне ставлення до оточення; прагнення індивідуальної свободи дій.

Основними проблемами вихователів, що є представниками конструктивної інноваційної орієнтації є:

- надмірна витрата зусиль на діяльність, по-сучасному організовану та ефективну;

- те, що вони не займають ключових соціальних позицій, необхідних для стимулювання та ширшого поширення інноваційних процесів.

Соціальний склад представників утопічної інноваційної орієнтації: люди середнього та старшого покоління, соціалізовані в рамках політичних та ідеологічних структур. До них належать представники профспілок, частина працівників засобів масової інформації, деякі політичні діячі.

Їхнє ставлення до процесів інновації: прагнення тотальних позитивних перетворень у суспільстві, сповнених ідеалів істини, добра і краси, високої духовності у поєднанні з цінностями демократії, ринкової економіки, соціальної справедливості, прав людини.

Їхні поведінкові культурні характеристики: прагнення займати авторитетну позицію, повчати, схильність до безапеляційності; посередні професійні навички та культурна компетентність; швидке пристосування до поточної кон'юнктури; схильність до демагогії; низька ефективність функціонування.

Ціннісні орієнтації: мотивуючі – прагнення бути на увазі, але при цьому ухилятися від рішень та відповідальності; що виправдовують бажання уявити себе як носіїв «духовності» та справедливості.

Проблеми прихильників утопічної інноваційної орієнтації полягають у пристосуванні зовнішніх символів їх ціннісних орієнтацій із метою утримати

завойовані позиції. Вони не здатні до реальних інноваційних дій, але активно намагаються імітувати їх.

Консервативна орієнтація пов'язана з опором інноваціям і може розглядатися в трьох модальностях: активної (пов'язаної з відкритим опором, боротьбою з інноваціями), конструктивної (пристосування культурних інновацій до існуючих стандартів, інтеграція їх у наявний фонд культурних цінностей), пасивної.

Активна консервативна орієнтація характеризується відданістю традиційним цінностям і стереотипам життя, орієнтаціям на реставрацію минулого. Соціальний склад представників цієї орієнтації: бюрократичний персонал навчальних, наукових установ, особливо гуманітарних засобів масової інформації; установ культури.

По відношенню до процесів інновацій прихильники активної консервативної орієнтації відстоюють цінність минулого та заперечують цінність будь-яких інноваційних проявів. Вони завзято закликають до відродження культурних патернів минулого, стверджують існування «історичних доказів» їхньої універсальності.

Їхні поведінкові характеристики: постійна праця; вдосконалення навичок опору новому та захисту традиціоналістських цінностей із застосуванням інноваційних досягнень (наприклад засобів масової інформації, електронної техніки, реклами тощо); зміцнення власних соціальних позицій шляхом недопущення молодих; схильність до повчань, демагогії, пошуку винних тощо.

Їхні ціннісні характеристики: небажання змінювати своє соціальне становище і освоювати нові елементи культури; перевага міфологічної, а не раціональної інтерпретації реальності; нетерпимість до інакомислення; апеляції до віри та релігії; зневага до культур інших держав; ідентифікація себе з суспільством та державою.

Проблеми представників цієї орієнтації: їхні навички та звички до боротьби проти нового, до захисту досягнутих соціальних позицій роблять їх реальною соціальною силою, що протидіє інноваціям.

Орієнтація конструктивного консерватизму пов'язана з використанням існуючих структур, що належать до минулого та сьогодення – технологічних, економічних, політичних, – із прагматичними цілями. Прибічники цієї орієнтації не хочуть змін, але, водночас, можуть прийняти нові елементи культури, збільшують міру комфортності їхнього існування і потребують значних зусиль під час освоєння. Поки інноваційні процеси здійснюватимуться за таких умов, вони братимуть участь у відповідних змінах. Але як тільки з'явиться необхідність радикальніших змін, прихильники конструктивного консерватизму почнуть їм чинити опір. Їхня провідна функція – інтеграція нових елементів культури до вже існуючого ціннісного фонду.

Соціальний склад прихильників цього напрямку: кваліфіковані робітники, секретарі та ін.; середньоздатні працівники сфер науки та мистецтва

(переважно – середнє та молоде покоління).

Ставлення до інновацій: активне використання та підтримка лише тих змін, які приносять швидкий видимий практичний результат; відсутність інтересу до довгострокових стратегій; відтворення масової усередненої якості професійної діяльності; перевага розважальності в мистецтві та масовій культурі.

Їхні поведінкові характеристики: схильність до постійної праці, удосконалення інструментальних навичок, використання апробованих культурних зразків; підтримка прагматичних зразків людських відносин; використання об'єктів науки, мистецтва, релігії переважно для досягнення життєвого комфорту; стурбованість лише власним благополуччям; відносна аполітичність; орієнтованість сьогодні.

Їхні ціннісні характеристики: мотивуючі – орієнтація на мінімізацію часу та зусиль при отриманні власної вигоди; ідея підпорядкування виробництва споживання; орієнтація на соціальний обмін як у професійних, і у міжособистісних відносинах; перевагу особистої ініціативи, свободи дій; бажання отримати життєвий комфорт «зараз»; прагнення розваг; виправдувальні – приєднання до будь-яких кон'юнктурних гасел.

Проблеми представників цієї орієнтації зумовлені двоїстістю їхнього ставлення до інновацій. Ці люди, зазвичай, самі досягли своїх комфортних соціальних позицій незалежно від інтенсивності реформ у суспільстві.

Прибічники пасивної консервативної орієнтації нічого не бажають змінювати у житті і віддаються обставинам. На відміну від прихильностей представників двох попередніх груп консерваторів (ідеалізм перших та прагматизм других) ці не мають її у виразному вигляді. Їх орієнтація є сумішшю віри і звичок, постійного відтворення рутинного життя. В інноваційних процесах вони не беруть участі, не підтримують нововведення ні на словах, ні на ділі. Однак у поєднанні із представниками активного консерватизму вони становлять реальну силу опору інноваціям.

Соціальний склад представників цієї орієнтації: адміністрація та працівники підприємств; педагоги; лікарі; рядові працівники у сферах науки та мистецтва, установах освіти та культури. У цій категорії також представлені всі покоління.

Їхнє ставлення до інновацій: рутинне відтворення існуючої низької якості життя та професійної діяльності; опір нововведенням шляхом відмови від їх освоєння та участі у їх розробці; підтримка ідеї про наявність внутрішнього та зовнішнього ворога, що заважає життєвому благополуччю.

Їх поведінкові характеристики: формальне і посереднє за якістю виконання своїх обов'язків, у якому відтворюються, але і розвиваються знання і навички, отримані під час навчання; мінімальна включеність до соціокультурного життя; звичка чинити пасивний опір усьому новому, включаючи моду; відтворення низької якості життя; аполітичність; почуття пригніченості та байдужість до

оточення.

Ціннісні орієнтації: прагнення до незмінності способу життя та його умов; схильність до віри у чуда та релігійність, відмова від раціональності; «культ предків» та ностальгія за минулим; байдужість до життєвих благ, якості своєї праці.

Основні проблеми цієї групи: в умовах інновацій ця категорія виявляється найменш адаптованою до змін порівняно з іншими. Оскільки такі люди вперто слідують завченим, але застарілим соціокультурним стереотипам в умовах, що змінюються, вони постійно переживають стрес від розбіжності результатів своїх дій з очікуваннями. Зрештою вони вичерпують бажання якось змінити власне становище у суспільстві, соціальна поведінка обмежується млявим реагуванням на зовнішні впливи, коли останні стають особливо відчутними. Небажання вчитися новим схемам поведінки, освоювати умови існування, що змінилися, поміщає їх у позицію надмірної витрати зусиль на опір змінам, що лише збільшує ступінь їх неадаптованості.

Руйнівна орієнтація спрямована проти інноваційних процесів. Вона проявляється у сучасній культурі у двох основних формах.

По-перше, активної. По-друге, пасивної чи критико-песимістичною.

Руйнівна активна орієнтація характерна для груп ризику. Ці люди можуть працювати в різних установах, обіймаючи невисокі посади.

Соціальний склад цієї категорії — вихідці з різних соціальних верств, але переважно нижчих — бідні неблагополучні сім'ї, сім'ї із груп ризику.

Їхні поведінкові характеристики: постійний пошук «нетрудових» джерел доходів; схильність до обману як «чужих», а й «своїх»; схильність до психопатичних проявів; вживання ненормативної лексики.

Ціннісні орієнтації: агресивні руйнівні спонування; перевага паразитичного, соціально безвідповідального безтурботного існування; схильність до ризику.

Основним джерелом проблем є їхня демонстративна протиставленість іншим категоріям. Їхніми послугами користуються деякі представники законослухняних громадян, але підтримкою в суспільстві вони не користуються. Завдяки стійкості норм злочинної субкультури, до якої вони належать, їх можна вважати вагомим соціальною силою з високим руйнівним потенціалом. Водночас вони постійно перебувають під загрозою кримінального переслідування.

Пасивна чи критико-песимістична орієнтація пов'язана з невдоволенням тим, що у реальності при повному невірі у можливість поліпшень. Звідси критичне ставлення до будь-яких змін у суспільстві та культурі, прояву соціальної активності, спроб виправити чи покращити життєве середовище. Ці люди працюють іноді досить кваліфіковано. Але критичний песимізм заважає їм використовувати свою діяльність та її результати у конструктивних цілях.

Соціальний склад цієї групи: працівники, які мають високу кваліфікацію (в

основному старшого віку); науковці з високим інтелектуальним потенціалом, але не мають змоги реалізувати його; представники наукової сфери, включаючи гуманітарну, мистецтво, літературу; журналістики; юриспруденції.

Їхнє ставлення до інноваційних процесів: відтворення існуючих зразків соціальної взаємодії та комунікації при зовнішньому їх засудженні, з одного боку, та спроби надати їм нового змісту – з іншого; критика будь-яких нововведень та знецінення будь-яких елементів культурної спадщини; негативне ставлення до всіх груп, включаючи власну.

Їхні поведінкові характеристики: схильність до постійної праці без задоволеності ним, у процесі якого, однак, відбувається вдосконалення професійних та загальнокультурних знань та навичок. Ціннісні: агресивні, руйнівні спонукання; прагнення «перевірити на міцність» соціально визнані цінності; високі критерії щодо оцінки фактів культури та у відношенні до своєї діяльності.

Основним джерелом проблем для цієї категорії є їхнє постійне невдоволення оточенням. Через це вони не користуються підтримкою, не знаходять співзвуччя на рівні громадської думки навіть у прихильників пасивного консерватизму, з якими їх зближує загальне невдоволення існуючим станом справ та неприйняття будь-яких спроб його подолання.

Типи групового реагування на інновації при організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти. Характер групового реагування впровадження інновацій (проблемну ситуацію) визначається типом та реакцією керівника та більшості членів організації (у разі – організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти).

У загальному вигляді можна виділити три базові типи реакцій: агресивний, пасивний, конструктивний.

Зрозуміло, що перелічені типи реагування на проблемну ситуацію в освітньому процесі закладів дошкільної освіти вкрай рідко зустрічаються насправді в чистому вигляді. Зазвичай йдеться про змішані прояви поведінки, хоча завжди можна помітити домінанту, що його організує: агресивну, пасивну або конструктивну. Навіть при яскраво вираженій домінанті активності, що проявляється у людини, аж ніяк не всі члени колективу мають внутрішню схильність до домінуючого типу реагування. Завжди у кожній групі є прояви всіх названих типів реакцій; групова поведінка визначає переважний тип, що відтісняє на задній план, пригнічує спонукання діяти іншим чином. Саме цим пояснюються можливості переходу від однієї орієнтації у вирішенні проблеми до іншої як усередині групи, так і в її стосунках із оточенням в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Розглянемо типи реагування докладніше.

Агресивний тип реагування характеризується тим, що у ситуації вирішення інноваційної проблеми люди прагнуть зруйнувати ті чинники, які, на їх думку, породжують цю проблему. Деструктивність, руйнівна реакція, може бути

спрямована на оточення групи або всередину. У першому випадку лідер та члени групи (у нашому випадку – співробітники закладів дошкільної освіти) прагнуть знайти винуватців своїх труднощів зовні та нейтралізувати їх. В результаті вони стають ініціаторами різких нападок, критики щодо своїх опонентів, боротьби проти них. Можлива також агресія, спрямована усередину групи. У цьому випадку в групі за потурання лідера починаються взаємні звинувачення, чвари, переслідування тощо, боротьба набуває внутрішньогрупової форми. Таким чином, агресивний тип реагування керівника та колективу закладу дошкільної освіти на проблемну ситуацію призводить до конфлікту: міжгрупового, якщо агресія спрямована на оточення групи; внутрішньогруповому – при зверненні агресії всередину.

Пасивна реакція на проблему впровадження інновації характеризується відмовою від участі в її вирішенні депресивним станом, бажанням зберегти існуючий стан справ. В організаціях з такою домінуючою реакцією на проблему керівник-лідер прагне посилити тенденції до консолідації, пов'язаної з формуванням оборонної позиції стосовно можливих змін. Спроби уникнути вирішення проблеми можуть мати внутрішньогруповий характер або бути пов'язаними з пошуком підтримки ззовні.

У першому випадку лідер концентрує групові ресурси задля збереження загального статусу інноваційного закладу дошкільної освіти. У другому випадку він намагається поєднатися з подібними групами, щоб посилити пасивну оборону проти необхідності змін. Відповідно, пасивний тип реагування на проблемну ситуацію викликає внутрішньогрупові та міжгрупові тенденції до консолідації консервативних сил навколо зразків, що повністю розділяються, цінностей, норм, що виправдовують їх відмову від вирішення проблеми.

Конструктивний тип реагування на інноваційну проблему характеризується активним прагненням людей дозволити її без руйнівних наслідків собі та оточення. Він проявляється у спробах взаємодіяти з проблемоутворюючими факторами так, щоб шляхом різних комбінацій та перебудови відносин з ними знайти задовільне вирішення проблеми, прийнятне і для членів колективу закладу дошкільної освіти, і для оточення. У цьому випадку керівник та працівники закладу дошкільної освіти стають ініціаторами конструктивних контактів на внутрішньогруповому рівні та з оточенням. Всередині організації або групи (наприклад, підрозділи закладу дошкільної освіти) це сприяє формуванню відкритості та готовності до конструктивних змін. У відносинах з оточенням керівник закладу дошкільної освіти та співробітники вступають у контакти, що ведуть до нейтралізації проблемних факторів. Таким чином, конструктивна поведінка забезпечує широке поле для переговорів як усередині закладу дошкільної освіти, так і на рівні зв'язків із оточенням.

1.6. Діагностика інноваційної технології. Слід наголосити, що при вирішенні інноваційних проблем найбільш ефективними є тип керівництва та організаційних змін, орієнтованих на формування позитивного конструктивного середовища. Формування конструктивної групової позиції має спиратися в першу чергу на конструктивний тип реагування на проблемну ситуацію найбільш активних членів закладу дошкільної освіти. Їх спрямованість на освоєння інноваційних навичок та інтеграцію з вже наявними нормами і нормативами, а також соціальна участь у вирішенні необхідних інноваційних завдань дозволяє утворити підтримку ефективних групових змін і зняти напругу опору тих членів колективу закладу дошкільної освіти, тип реагування яких пов'язаний або з активним, або з пасивним опором.

У реальних умовах груповий діяльності на різних стадіях рішення інноваційних завдань члени колективу закладу дошкільної освіти можуть виявляти змішаний тип реагування. При цьому керівнику закладу дошкільної освіти необхідно точно виділяти необхідний конструктивний стиль поведінки як домінуючий для групи та формувати шляхом різних комбінацій та структурних змін відносин у групі чи закладі дошкільної освіти позитивний та конструктивний тип взаємодії, спрямований на ефективне та раціональне вирішення групової проблеми.

Активно руйнівний тип реакції визначається спрямованістю на повну деструкцію системи взаємин у колективі. У таких умовах люди прагнуть розірвати наявні між ними функціональні зв'язки, а якщо й об'єднуються, то випадково і ненадовго з тією ж метою руйнування. У межах групи втрачаються вихідні підстави для узгодженої взаємодії, оскільки значимість колективного функціонування зводиться до мінімуму, і вихователі перестають розуміти необхідність продовження скоєних ними раніше дій, прагнуть скинути із себе вантаж безглузвих їм обов'язків і зруйнувати перешкоди, що виникають на шляху до цього. При цьому навіть активний зовнішній вплив у вигляді розпорядження вищої організації або дій керівника закладу дошкільної освіти не зможуть виступити початком, що об'єднує людей з руйнівною орієнтацією для виконання спільних дій. Ці люди будуть поодинокі або у випадкових комбінаціях, що швидко розпадаються, продовжувати свою деструктивну активність.

Люди з пасивної орієнтацією при розбіжності між необхідністю і небажанням об'єднуватися до виконання соціально значимих функцій зазвичай сприяють своєю поведінкою лише утримати свої соціальні позиції у колективі. При цьому люди вдаються до псевдодіяльності. У цьому випадку зберігається видимість доцільної активності, яка не призводить до жодних соціально корисних результатів у закладі дошкільної освіти. На цьому тлі псевдодіяльності вихователі можуть об'єднатися, щоб зберегти соціально непотрібні функціональні підрозділи, робочі місця, посади та звання, що забезпечують їм певні соціальні позиції з супутніми пільгами та привілеями.

На міжособистісному рівні здійснюється взаємна побутова допомога та емоційна підтримка, що дозволяє людям відтіснити тривогу та страх перед самотністю, власною безпорадністю, агресивністю впливу зовнішнього середовища. Такі члени колективу закладу дошкільної освіти залишаються в рамках організації на будь-яких соціальних позиціях, оскільки останні для них – лише засіб інерційно зберігати відносини взаємної підтримки, що склалися, які виявляються для них важливіше, ніж престиж або просування в кар'єрі. Відповідно їх активність стає вкладом у ефективне функціонування організації. Лідери чи активна частина членів колективу з конструктивною орієнтацією у такій ситуації змушені долати небажання людей узгоджувати один з одним свої дії, розуміючи, що соціально значуща проблема на індивідуальному рівні нерозв'язна. Відповідно, вони йдуть на об'єднання зусиль, спрямованих не просто на збереження соціальної системи, до якої належать. Необхідність узгодження дій в умовах нормативної невизначеності, вичерпаності попередніх культурних зразків передбачає витрату додаткових зусиль на спільне вироблення приватних механізмів регулювання взаємодії, що належать до конкретних умов та результатів.

При цьому керівнику закладу дошкільної освіти доводиться узгоджувати свої дії з кількох напрямків:

- визначення того, які дії соціальної групи, до якої належать члени колективу, будуть функціональними для вирішення проблемної ситуації;
- для організації взаємодії, спрямованої реалізації цих функцій;
- для вироблення регуляторів взаємодії та відносин в інноваційній ситуації;
- для підтримки таких регуляторів;
- для оцінки якості результатів взаємодії;
- для коригування спрямованості взаємодії та якості відносин.

Зрозуміло, ефективність функціонування колективу закладу дошкільної освіти за таких обставин може бути високою. Однак, завдяки зусиллям такого роду, вона не руйнується як при активній деструктивній реакції на інноваційну проблему і не втрачає доцільності, як при пасивній реакції. І тут узгоджена активність її членів стає запорукою не тільки як збереження системи від руйнації, а й виконання нею соціально корисних функцій, вкладених у вирішення соціально значимої проблеми.

Здійснення процесу ефективного керівництва закладу дошкільної освіти має базуватися на використанні саме такого диференціального підходу, що дозволяє у кожному конкретному випадку точніше визначати, яку стратегію взаємодії закладу дошкільної освіти в умовах інноваційних процесів слід обрати, якому з членів колективу закладу дошкільної освіти чи кільком його членам слід надати особливу підтримку; які технології організації взаємодії слід застосовувати у даних умовах існування закладу дошкільної освіти.

При цьому керівнику закладу дошкільної освіти слід враховувати той факт, що формування позитивного конструктивного середовища в закладі дошкільної

освіти має здійснюватися поступово та послідовно, оскільки норми та цінності нового середовища освоюються та використовуються членами організації лише у процесі її функціонування.

РОЗДІЛ 2. ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.

2.1. Основні стадії навчання творчої активності співробітників при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти. Нововведення потребують моніторингу, експертної оцінки, стимуляції, але не можна штучно моделювати інноваційні технології, а потім насильно впроваджувати їх як передовий досвід. Найважливіше завдання та складова частина впровадження інноваційних технологій – навчання педагогів та вихователів творчому ставленню до своєї роботи.

Навчання творчої активності співробітників при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти умовно можна поділити на три послідовні стадії:

- вироблення у педагогів та вихователів прагнення до раціоналізації освітніх процесів та ефективної організації праці при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- виявлення педагогічних та організаційних проблем при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- навчання методики аналітичної та науково-критичної діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

На першій стадії вихователям дається уявлення про їх власні можливості використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, необхідність постійного вивчення та пропаганди всього передового і нового. Адже багато хто просто не замислюється, як знайти в практичній роботі щось нове. Йдеться насамперед про становлення професійної самосвідомості при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, появу впевненості у творчих власних силах.

На другій стадії вихователів вчать самостійно визначати завдання при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, що вимагають раціоналізації та аналізу, використовуючи прийоми соціологічного дослідження, вивчаючи реальні та потенційні потреби замовників освітніх послуг, результати моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

На третьому етапі проводиться індивідуальне та колективне обговорення напрацювань – оригінальних педагогічних та організаційних, інноваційної творчості при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, оцінка ефективності нововведень.

Існує низка принципів, спрямованих на підвищення ефективності творчої активності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

1. Освітній процес виявляється ефективнішим, якщо його учасники

вирішують свої реальні практичні проблеми і при цьому освоюють нові методи та засоби роботи. Навчання з використанням інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, таким чином, виступає у єдності з практикою та творчістю.

2. Ефективне навчання – не засвоєння деякого комплексу відомостей або набуття окремих навичок при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, це завжди розвиток дитини, зміна її поглядів, установок, цінностей, норм.

3. Ефективність навчання при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти різко підвищується в умовах інтенсивного занурення, відволікання від поточних справ та глибокої концентрації на матеріалі. У таких умовах включаються внутрішні резерви особистості дитини, відкриваються нереалізовані та нові здібності. Тут доречними є активні форми навчання: дискусії, тренінги, «мозкові штурми» тощо.

4. Одна з ключових ідей при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, що плідно працюють у навчанні – всі люди талановиті з дитинства. Здібності нікуди не йдуть, вони завжди залишаються з людиною. Економічні, культурні та побутові умови життя можуть лише перешкодити їх прояву та розвитку. «Презумпція талановитості» кожної особистості творить дива при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти – діти виявляють у собі здібності, про які навіть не підозрювали.

5. Важливий метод, на якому базується навчання при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти – не від простого до складного, а від складного до простого. З самого початку життя дитина зустрічається з існуючим навколишнім світом у всій його складності і суперечливості. Поступово дитина вчиться вичленяти у ньому складові при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти. Для дитини процес від складного до простого органічніший і природніший, в стислому вигляді повторюючи пізнавальний онтогенез людини.

6. Не треба боятися надлишку інформації у процесі навчання. Доведено, що резервні можливості психіки та свідомості дитини проявляються та активізуються в ході переробки та засвоєння дуже великих обсягів інформації, які залучаються до роботи за рахунок цілого комплексу дій, у тому числі аналізу та діагностики. Інформація, при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, може бути представлена в процесі консультацій, обміну досвідом, документах, статистичних даних і т.д.

7. Розвитку та навчанню сприяє і процес інтенсивного групового навчання. Робота у колективі при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти активізує розумову діяльність за допомогою змагального чинника.

8. Під час навчання у закладі дошкільної освіти не варто наповнювати пам'ять дитини великими обсягами нової інформації. Процес освоєння нового

йде набагато ефективніше за орієнтації на «виращування» знань самою дитиною. Матеріалом, живильним середовищем у закладі дошкільної освіти виступає вся інформація при використанні інноваційних технологій, яка має інноваційність і з якою має справу дитина у процесі навчання.

Проблеми запровадження інновацій:

- нестача методичного забезпечення при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- негативне ставлення педагогів до інновацій, пов'язане із стійкістю стереотипів освітньої діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- невміння працювати при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти колективно за умов інновацій;
- пасивне ставлення керівника закладу дошкільної освіти до інноваційних ініціатив і співробітників закладу;
- нестача у керівника знань в організації та впровадженні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- відсутність системи транслявання та формування інноваційної педагогічної майстерності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти (моральне та матеріальне стимулювання, проведення оглядів, презентацій, конкурсів, запровадження спеціальної системи підвищення кваліфікації).

2.2. Етапи діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти та визначення потреби у нововведенні. Етапи діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти та визначення потреби у нововведенні потребують:

- поінформованість керівника про проблему використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- визнання потреби в такому нововведенні;
- вияв зацікавленості у використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- переконання членів колективу в необхідності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Етапи діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

1. Збір інформації про використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, нововведення:

- початкова обізнаність;
- пошук нововведення.

2. Вибір нововведення:

- розробка шляхів упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;

- пошук альтернативи упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
 - формування установок до вибору інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
 - колективна оцінка упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
 - вибір нововведення.
3. Ухвалення рішення про використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:
- обговорення рішення доцільності упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
 - прийняття рішення упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
 - Інформування колективу про прийняття рішення.
4. Використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:
- розробка етапів реалізації інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
 - реалізація нововведення.
5. Припинення використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:
- тривале використання;
 - розповсюдження;
 - рутинізація.

2.3. Створення умов для упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти. Цілі та завдання інноваційної діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти визначаються на основі аналізу поточної обстановки і прогнозують розвиток закладу дошкільної освіти. Управління інноваційними процесами у закладі дошкільної освіти з урахуванням прогнозу кінцевих результатів використання інноваційних технологій обговорюється та здійснюється колегіально. Найбільші інноваційні заходи розробляються у закладі дошкільної освіти груповим методом.

Основні орієнтири інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

1. Орієнтація на інтереси дитини. Максимальний облік індивідуальних особливостей дітей (набутих та вроджених у процесі навчання та виховання).
2. Переосмислення ролі використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти та подальший розвиток освіти, що виконує важливі функції виховання та навчання.
3. Оновлення змісту освіти шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти. Створення груп розвитку різної спрямованості.
4. Істотне підвищення ролі використання інноваційних технологій у

закладі дошкільної освіти.

5. Багаторівневе вивчення освітніх запитів соціуму.

6. Підготовка професійних кадрів.

7. Підвищення психологічної стійкості вихователів.

7. Розробка методів діагностики, корекції різних груп дітей, їх соціальної адаптації.

8. Створення умов експериментальної діяльності, формування здібності дитини до пошукової, дослідницької діяльності при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

9. Аналіз та прогнозування перспектив використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

10. Надання постійної методичної підтримки дітям при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

11. Підтримка та стимулювання інноваційної активності вихователя при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Стадії інноваційного процесу використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

1. Усвідомлення потреби використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти та визначення можливостей їх упровадження: виявлення проблеми, формування потреби у змінах, мікродослідження, аналіз.

2. Пошук інновацій використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти: організація творчої групи вихователів та фахівців, розподіл між ними функцій використання інноваційних технологій на основі вивчення передового досвіду та літератури.

3. Вибір інновацій у закладі дошкільної освіти: детальне обговорення можливих варіантів, вибір найбільш прийнятних з огляду на актуальність, результативність використання інноваційних технологій, новизну.

4. Підготовка інноваторів у закладі дошкільної освіти: відбір учасників творчої групи для використання інноваційних технологій на добровільній основі, їхнє навчання.

5. Формулювання мети, розробка змісту використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, визначення критеріїв оцінки інновацій: проведення семінарів, внесення змін до планування діяльності, складання програми експериментальної діяльності у закладі дошкільної освіти.

6. Дослідно-експериментальна перевірка: організація, контроль ходу роботи у закладі дошкільної освіти, внесення коректив до програми використання інноваційних технологій; інформування про хід роботи, психологічну підтримку, методичну допомогу.

7. Багаторазове повторення упровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

8. Відпрацювання рекомендацій використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

9. Включення інновації у повсякденну практику закладу дошкільної освіти.

Високий інноваційний потенціал педагогів закладу дошкільної освіти забезпечується участю в експериментальній діяльності, що здійснюється за одним або двома напрямками використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Пропонуємо їх можливі варіанти.

Використання можливості впливу варіативних програм використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти на активізацію розвитку дитини в умовах різнорівневої диференціації.

Практичний результат:

- в рамках єдиного освітнього простору провадження діяльності на основі проектного методу.

Практичний результат:

- розробка та підготовка до друку методичних рекомендацій щодо використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, організації роботи у різних групах з урахуванням вікової специфіки дитини;

- апробація та розробка на практиці різних груп закладу дошкільної освіти принципу однотемного планування;

- розробка рекомендацій щодо адаптації дітей до використання інноваційних технологій із різних груп;

- розробка нових форм взаємодії із батьками;

- розширення сфери взаємодії з соціумом, забезпечення безперервного адекватного розвитку дитини на ранніх стадіях.

Інноваційна та експериментальна робота у закладі дошкільної освіти завжди сприяє підвищенню рівня мотивацій, а успішність використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, вплив на розвиток дитини залежать від актуальності роботи, зацікавленості та професійної компетентності учасників, системи методичних та організаційних заходів.

Головними умовами ефективності інноваційної діяльності є:

- системність у методичній роботі з педагогічними кадрами щодо підвищення їх професійних умінь та навичок при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;

- наявність у вихователя особистого плану розвитку, що мобілізує його потенційні здібності;

- постійний аналіз успіхів та досягнень у роботі вихователів, створення ситуації успіху педагога, що веде до появи позитивного мотиву, розвитку ділових якостей, до вдосконалення себе, своєї справи;

- створення творчої атмосфери при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти та об'єднання зусиль всього педагогічного колективу щодо побудови освітнього простору інноваційної діяльності, де кожен відчуває свою значущість;

- встановлення відкритих, добрих відносин, у яких знімаються страх і

напруженість; вітається обговорення; конструктивне опрацювання конфліктів;

- проведення відкритих дискусій щодо проблеми інноваційної діяльності, використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, де кожен висловлює власну точку зору, але рішення ухвалюється колегіально.

Досвід щодо використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти підказує, що:

- з більшою ефективністю відбувається інноваційний процес, якщо його організатор є членом педагогічного колективу, який здійснює інновацію;
- організатором нововведень може бути будь-який член закладу дошкільної освіти, який не обов'язково є представником адміністрації;
- інноватором має бути педагог, який має відповідний досвід, має авторитет у колективі, необхідні навички роботи щодо використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Важливі такі фактори при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

- актуальність, що визначається значимістю проблеми, на вирішення якої спрямоване нововведення;
- результативність – на основі інтуїції оцінювання досвіду творчої групи або на прикладі реалізації ідеї в іншому закладі дошкільної освіти;
- творча новизна (це можуть бути ідеї, що не мають аналогів, ефективні проекти інших регіонів чи закладів дошкільної освіти);
- методична розробленість – наявність конкретних описів змісту, структури освоєння інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- потенційні можливості всього колективу закладу дошкільної освіти (враховуються складність використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, реальні здібності та готовність вихователів та інших членів колективу);
- можливий опір нововведенню тих вихователів закладу дошкільної освіти, для яких не під силу використання інноваційних технологій, оскільки змінює звичний ритм роботи, що роками склався;
- необхідне освоєння інновації (має бути реальним для конкретних людей та умов реалізації й розумним з погляду отримання результату);
- фінансове та матеріально-технічне забезпечення інноваційного процесу закладу дошкільної освіти (для придбання матеріалів, обладнання, надбавок до зарплати педагогів тощо);
- необхідність запровадження нових посад у закладі дошкільної освіти, скорочення старих, створення нових організаційних структур (творчих груп, об'єднань тощо);
- складання, погодження та затвердження у закладі дошкільної освіти плану інноваційної роботи;
- укладання у закладі дошкільної освіти господарських договорів, трудових угод.

Оцінка рівня інноваційного потенціалу педагогічного колективу щодо використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Показники інноваційного потенціалу педагогічного колективу закладу дошкільної освіти:

- сприйнятливість та ставлення до використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти (позитивне, негативне, байдуже);
- підготовленість вихователів та колективу закладу дошкільної освіти до освоєння інноваційних технологій;
- рівень новаторства вихователів та колективу закладу дошкільної освіти.

Сприйнятливість до використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти – (соціальна характеристика) позитивний конструктивний підхід до вирішення проблемних завдань; (психологічна характеристика) мотиваційна готовність до використання інноваційних технологій та активна життєва позиція.

Ознаки сприйнятливості:

- вихователь постійно стежить за передовим досвідом у своїй сфері діяльності, прагне впровадити його з урахуванням освітніх потреб закладів дошкільної освіти, населення і суспільства, що змінюються;
- вихователь наполегливо і багато займається самоосвітою;
- вихователь дотримується прогресивних педагогічних ідей та розвиває їх у процесі використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- вихователь здійснює самостійний аналіз своєї діяльності та залучає до цього колег у закладі дошкільної освіти та ін.;
- вихователь здатний прогнозувати та планувати професійну діяльність у закладі дошкільної освіти.

Перед серйозними перетвореннями треба виміряти рівень сприйнятливості працівників у закладів дошкільної освіти до використання інноваційних технологій, що розраховується поетапно. Складається анкета, в якій персоналу пропонується оцінити низку тверджень щодо планованих змін та інноваційної сторони діяльності закладу дошкільної освіти.

Затвердження можуть мати загальний характер, наприклад:

- я беру активну участь в використанні інноваційних технологій;
- я готова до перенавчання для підвищення якості роботи;
- я готова до перенавчання для подальшої роботи в нових умовах;
- у мене є пропозиції щодо покращення використання інноваційних технологій та якості роботи;
- у мене є пропозиції щодо покращення всього освітнього процесу закладу дошкільної освіти;
- наш заклад дошкільної освіти заохочує до використання інноваційних технологій;
- ми розглядаємо невдачі як можливість для вдосконалення та подальшого навчання.

За 5-бальною шкалою можна оцінити рівень сприйнятливості до використання інноваційних технологій:

5 балів – дуже сильно виражений рівень сприйнятливості до використання інноваційних технологій;

4 бали – сприйнятливості до використання інноваційних технологій виражена;

3 бали – проявляється рівень сприйнятливості до використання інноваційних технологій, але не завжди;

2 бали – слабо проявляється рівень сприйнятливості до використання інноваційних технологій;

1 бал – не проявляється рівень сприйнятливості до використання інноваційних технологій.

Підготовленість до використання інноваційних технологій включає: поінформованість вихователів про нововведення; мотивованість їх на розробку та освоєння нововведень; наявність потреб у зміні та оновленні педагогічного процесу; для успішної реалізації дослідницької та професійної діяльності наявність системних знань та вмінь. Підготовленість оцінюється у вигляді розмов, творчих завдань, спостереження, анкетування (педагогічний ринг), у яких може розкритися особистість вихователя.

Рівень новаторства вихователів та колективу закладу дошкільної освіти – прояв здібностей педагогів та вихователів до використання інноваційних технологій оцінюється за їхньою активною позицією до запропонованих змін у режимі роботи закладу дошкільної освіти, мотивованості до їх реалізації, а також вміння самостійно знаходити нестандартні нові рішення.

Ступінь новаторства (використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти) пропонується оцінювати так:

- висока (наявність значної мотивації, креативність до експериментальної діяльності);
- середня (здатність до реалізації інноваційного досвіду інших до використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, мотиваційна готовність до експериментальної діяльності);
- низька (відсутність використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, пасивне ставлення до експерименту, відсутність ініціативи та самостійності в експериментальній діяльності).

Визначається творчий потенціал вихователя до використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти з урахуванням спеціального тесту.

Тест «Ваш творчий потенціал».

Виберіть один із запропонованих варіантів відповідей.

1. Чи вважаєте ви, що освітній процес може бути покращено шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

- а) так;

- б) ні;
- в) так, але тільки в дечому.

2. Чи думаєте ви, що самі можете брати участь у значних змінах до покращення освіти шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

- а) так, здебільшого;
- б) ні;
- в) так, у деяких випадках.

3. Чи вважаєте ви, що деякі ваші ідеї щодо використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти принесли б значний прогрес у тій сфері діяльності, в якій працюєте:

- а) так;
- б) так, за сприятливих обставин;
- в) лише певною мірою.

4. Чи вважаєте ви, що в майбутньому гратимете таку важливу роль при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, що зможете щось принципово змінити:

- а) так, напевно;
- б) це малоймовірно;
- в) можливо.

5. Коли ви вирішуєте зробити якусь дію до використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, чи думаєте ви, що здійснисте своє починання:

- а) так;
- б) часто думаю, що не зможу;
- в) так, часто.

6. Чи відчуваєте ви бажання при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти зайнятися справою, якої абсолютно не знаєте:

- а) так, бо приваблює невідоме;
- б) невідоме не цікавить;
- в) все залежить від характеру цієї справи.

7. Вам доводиться займатися незнайомою справою при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти. Чи ви відчуваєте бажання досягти в ньому досконалості:

- а) так;
- б) задовольнюся тим, що встиг досягти;
- в) так, але якщо це подобається.

8. Якщо технології, які ви не знаєте, вам подобаються, чи хочете ви знати про них все:

- а) так;
- б) ні, хочу навчитися лише самому основному;
- в) ні, хочу лише задовольнити свою цікавість.

9. Коли ви зазнаєте невдачі при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, то:

- а) якийсь час упираюся всупереч здоровому глузду;
- б) махну рукою на цю витівку, тому що розумію, що вона нереальна;
- в) продовжу робити свою справу, навіть коли стає очевидним, що перешкоди непереборні.

10. На вашу думку, професію треба вибирати, виходячи:

- а) із подальших перспектив для себе, своїх можливостей;
- б) значущості, стабільності професії, потреби у ній;
- в) переваг, які вона забезпечить.

11. Подорожуючи, могли б ви легко орієнтуватися на маршруті, яким вже пройшли при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

- а) так;
- б) так, але тільки там, де все знайоме;
- в) ні, боюся зробити помилку.

12. Відразу після якоїсь розмови ви можете згадати все, що говорилося:

- а) так, легко;
- б) все згадати не можу;
- в) запам'ятовую лише те, що цікавить.

13. Коли ви чуєте слово незнайомою вам мовою, то можете повторити його навіть не знаючи його значення по складах, без помилки:

- а) так, без труднощів;
- б) так, якщо легко запам'ятати;
- в) повторю, але не зовсім правильно.

14. У вільний час ви віддаєте перевагу:

- а) залишуся наодинці, подумаю;
- б) оберу перебування у компанії;
- в) мені байдуже, чи буду одна(ин) чи в компанії.

15. Ви займаєтесь певною справою. Вирішаєте заняття припинити лише тоді, коли:

- а) справа здається вам добре виконаною і закінченою;
- б) ви більш-менш задоволені виконанням роботи;
- в) вам ще не все вдалось зробити.

16. Коли ви один(а), то:

- а) любите мріяти про якісь абстрактні речі;
- б) намагаєтесь за будь-яку ціну знайти собі конкретне заняття;
- в) іноді любите помріяти про речі, які пов'язані з роботою.

17. Коли якась ідея захопить вас, ви будете думати про неї:

- а) незалежно де та з ким перебуваю;
- б) можу робити це на самоті;
- в) тільки там можу робити це, де буде не надто галасливо.

18. Коли ви відстоюєте якусь ідею при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти:

а) якщо вислухаєте переконливі аргументи опонентів, то можете відмовитись від запропонованої ідеї;

б) які б аргументи не вислухали – залишитесь при своїй думці;

в) зміните свою думку, якщо опір надто сильним виявиться.

Підрахуйте бали, які ви набрали:

за відповідь а – 3 бали;

за відповідь б – 1 бал;

за відповідь в – 2 бали.

Межі вашої допитливості визначають питання 1, 6, 7, 8; 2, 3, 4, 5 – віру в себе;

9 і 15 – визначають вашу сталість; 10 – визначають вашу амбітність; 12 і 13 – визначають вашу слухову пам'ять; 13 – визначають вашу зорову пам'ять; 14 – визначають ваше прагнення бути незалежним; 16 і 17 – визначають вашу здатність абстрагуватися; 18 – визначають вашу ступінь зосередженості.

Ці здібності становлять ваш творчий потенціал. Рівень вашого творчого потенціалу покаже загальна сума набраних балів.

49 і більше балів. У вас закладено значний творчий потенціал, який надає багатий вибір творчих можливостей. Якщо ви насправді зможете застосувати ваші здібності, то вам доступні найрізноманітніші форми творчості.

Від 24 до 48 балів. У вас цілком нормальний творчий потенціал. Ви маєте ті якості, які дозволяють вам творити, але у вас є проблеми, які гальмують процес творчості. У всякому разі, ваш потенціал дозволить вам творчо проявити себе, якщо ви цього забажаєте.

23 і менше балів. Ваш творчий потенціал, на жаль, невеликий. Але, можливо, ви просто недооцінили свої здібності, себе? Відсутність віри у свої сили може призвести до думки, що ви взагалі не здатні до творчості. Позбавтеся цього і таким чином вирішите цю проблему.

Управління інноваційною діяльністю у закладі дошкільної освіти. Головна увага в інноваційному управлінні закладу дошкільної освіти приділяється виробленню стратегії інновації, використанню інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, заходів, спрямованих на реалізацію стратегії інновації. Розробка та використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти стають пріоритетним напрямом стратегії організації, оскільки визначають решту напрямів її розвитку.

Здійснення інноваційного управління закладом дошкільної освіти загалом передбачає:

- розробку програм та планів інноваційної діяльності;
- спостереження за ходом розробки та використанням інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- розгляд проектів створення нових інноваційних технологій;

- проведення єдиної інноваційної політики: координації діяльності в освітній галузі;
- забезпечення фінансами та матеріальними ресурсами програм інноваційної діяльності;
- забезпечення інноваційної діяльності для використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти кваліфікованим персоналом;
- створення тимчасових цільових груп (мета: від ідеї до кінцевого продукту) для комплексного вирішення інноваційних проблем.

Інноваційна стратегія використання сучасних технологій у закладі дошкільної освіти. Вибір стратегії використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти є запорукою успіху інноваційної діяльності. Заклад дошкільної освіти може опинитися в кризі, якщо не зуміє передбачити обставини, що змінюються, і вчасно на них відреагувати. Вибір стратегії використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти є найважливішою складовою циклу інноваційного управління. В умовах ринкової економіки керівнику, щоб не відстати від конкурентів, недостатньо мати хороший кінцевий продукт, він повинен уважно стежити за появою нових інноваційних технологій та планувати їх впровадження у своїй організації. Це стосується саме керівника закладу дошкільної освіти.

Стратегічне планування використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти має дві основні цілі.

1. Ефективний розподіл та використання ресурсів інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти. Це так звана «внутрішня стратегія». Планується використання обмежених ресурсів, таких як технології, люди, капітал.

2. Адаптація до зовнішнього середовища. Ставиться завдання забезпечити ефективне пристосування зміни зовнішніх чинників (політичні чинники, економічні зміни, демографічна ситуація та інших.). Стратегічне планування ґрунтується на збиранні та аналізі даних, проведенні досліджень впливу інноваційних технологій на розвиток особистості. Це дозволяє постійно контролювати ринок, у нашому випадку – освітні послуги у закладах дошкільної освіти. Слід враховувати, що у світі обстановка стрімко змінюється. Отже, стратегія застосування інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти має бути розроблена так, щоб за необхідності її можна було замінити іншою. Розробка стратегії починається з формулювання загальної мети використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, яка має бути зрозумілою будь-якій людині. Постановка мети відіграє роль у зв'язках закладів дошкільної освіти із довкіллям, ринком, споживачем. При виборі мети потрібно враховувати два аспекти: хто є клієнтом та які потреби вона може задовольнити. Після постановки спільної мети здійснюється другий етап стратегічного планування – конкретизація цілей. Стратегічне планування використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти спирається на ретельний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища. Основні

чинники, пов'язані із довкіллям – економіка, політика, ринок, технологія, конкуренція.

2.4. Експериментальна діяльність щодо використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти

Будь-яке явище чи процес, що вивчається, є складним, різноманітним і динамічним у часі, тому дослідник замінює його схематичною моделлю, яка вибирається тим складнішою, чим детальніше і точніше її потрібно вивчити. У такій моделі зберігаються тільки істотні сторони явища, що вивчається, або процесу, а малоістотні властивості і закономірності визнаються малозначущими для цілей експерименту – науково поставленого досвіду, спостереження досліджуваного явища використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти в умовах, що точно враховуються, що дозволяють стежити за перебігом явища і багаторазово відтворювати його при повторенні цих умов.

Виділення суттєвих та несуттєвих для експерименту сторін залежить від постановки завдання дослідження. Мета та завдання експерименту, основні поняття та визначення формулюються до початку експерименту з метою адекватного опису досліджуваного процесу чи явища. Вони мають бути визначені так, щоб сприймалися будь-яким дослідником однозначно. При підготовці експерименту повинні бути виділені необхідні властивості об'єктів, що вивчаються, правила їх взаємодії і перетворення, причому вони повинні бути здійсненні, а результати їх використання однозначними і певними. Виділені властивості мають бути логічно несуперечливими, інакше результати експерименту можуть призвести до хибних висновків. В інтерпретації експерименту і навіть у відборі пізнавальних засобів для його успішного проведення особливо виявляються загальнокультурні характеристики дослідника.

Експериментальна діяльність у закладі дошкільної освіти. Педагог-експериментатор має володіти інструментом проектування та аналізу педагогічних дій – набором спеціальних професійних понять. У цьому полягає певна складність, з якою, починаючи експеримент, зустрічається кожен керівник, адміністративний працівник та педагог закладу дошкільної освіти.

В першу чергу необхідно виділити проблему, яку ви хочете вирішити за допомогою експерименту, його мету та завдання, стратегію (методи) та план дій.

Педагоги-практики та експериментатори по-різному оцінюють результати своєї роботи. Педагог-експериментатор під час використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти одночасно працює у двох просторах: дослідному та освітньому, що для вихователя досить складно, оскільки він спеціально до цього не підготовлений.

Метою експерименту є відповідь на питання – як було досягнуто

отриманий результат? А педагог-експериментатор закладу дошкільної освіти домагається нових знань в педагогіці при використанні інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти про спосіб та шляхи отримання результату педагогічної діяльності.

Слід зазначити, що перед учасниками експерименту неминуче постає проблема освоєння і використання мови дослідницьких (наукових) понять, тому входження до експерименту пов'язані з подоланням певного психологічного бар'єру, що має враховуватися під час підготовки програми.

Повнота і розгорнутість програми експерименту залежить від низки чинників, які мають об'єктивний і суб'єктивний характер.

До суб'єктивних факторів відносяться особисті якості експериментатора, рівень його знань та прагнень.

До об'єктивних – соціальні норми, що пред'являються до експериментальної діяльності, наприклад типу експерименту (констатувального, пошукового, формувального); статусу (експериментальний майданчик різного рівня – регіонального, міського чи районного; індивідуального чи колективного); тривалість експерименту.

Спочатку керівник закладу дошкільної освіти повинен підготувати комплекс умов, необхідних для успішного початку експерименту до яких належать спеціальна підготовка вихователя до особистої відповідальності за достовірність результатів, зокрема, мотиваційна, яка включає в себе готовність вихователів до використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, до постійного рефлексування проміжних результатів (у вигляді звітів, аналітичних довідок т. д.).

Організація експерименту в закладі дошкільної освіти. Розробка нової інноваційної моделі закладу дошкільної освіти найбільш ефективно проходить у режимі експериментування, тому що це дозволяє, по-перше, використовувати сучасні наукові розробки та залучити до реалізації експерименту провідних учених та педагогів-практиків, по-друге, запровадити нові ставки для використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Нормативна база для здійснення експериментальної діяльності в закладі дошкільної освіти:

Керівництво експериментальною діяльністю у закладі дошкільної освіти здійснюється керівником, який може бути запропонований регіональними органами управління освітою, науковими організаціями у сфері педагогіки чи керівником закладу дошкільної освіти. Науковий керівник розробляє концепцію на тему експерименту, обґрунтування експерименту, складає заявку у відповідні інстанції, готує програму за етапами.

До пакету документів, необхідних для відкриття експериментального майданчика, входять:

- подання до експертної ради з експериментальних майданчиків регіонального органу управління освітою;

- заявка про включення колективу закладу дошкільної освіти до експериментальної роботи до експертної ради з експериментальних майданчиків регіонального органу управління освітою;
- заявка про вихід на експериментальний майданчик до управління освіти;
- обґрунтування дослідно-експериментальної роботи з обраної теми (використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти);
- загальний план дослідно-експериментальної роботи;
- концепція дослідно-експериментальної роботи;
- підстави для відкриття експериментального майданчика;
- програма дослідно-експериментальної роботи;
- плани за роками використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти;
- відомості про наукового керівника з експериментальної роботи.

Для ведення експериментальної діяльності створюється Рада експериментального майданчика, що складається з керівника закладу дошкільної освіти, наукового керівника, керівників структурних підрозділів, представників батьківського загалу, старших вихователів, досвідчених педагогів.

З метою використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти керівнику закладу варто:

- разом із науковим керівником розробити план експериментальної роботи;
- координувати та аналізувати хід виконання Програми та плану;
- поширювати експериментальний досвід у інших структурних одиницях;
- здійснювати постійний зв'язок з науковим керівником та вищими інстанціями.

По закінченні кожного навчального року необхідно проводити самоаудит експериментальної діяльності та подавати його на Колегію з експериментальної діяльності до вищої організації. Результати самоаудиту є підставою для подальшого планування та коригування наступного етапу експерименту. На заключному етапі складається звіт з практичними висновками та пропозиціями щодо поширення та впровадження отриманих результатів у широку педагогічну практику або продовження експериментальної діяльності у заклади дошкільної освіти для більш детального та поглибленого опрацювання тематики експерименту.

2.5. Проектна діяльність у закладі дошкільної освіти. Метод проектів – система навчання, при якій дитина набуває знання в процесі планування і виконання практичних завдань, що поступово ускладнюються.

Автором методу проектів в освіті є американський педагог Е. Паркхарст, який запропонував у 1919 р. індивідуалізувати процес навчання та дати можливість кожній дитині навчатися у найбільш зручному для неї режимі. Заняття рекомендував проводити в групі за інтересами, причому групи

створювалися за бажанням самих дітей. Таким чином, кожна дитина працювала за індивідуальним планом (проектом), складеним ним спільно з педагогами. Через певні проміжки часу дитина мала «захистити» свій проект.

Основні вимоги до використання методу проектів:

1. наявність значимої у дослідницькому творчому плані проблеми/завдання, потребує інтегрованого знання, дослідницького пошуку її вирішення;
2. практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачуваних результатів;
3. самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність вихованців;
4. структурування змістовної частини проекту (із зазначенням поетапних результатів);
5. використання методів дослідження, що передбачають певну послідовність дій:
 - визначення проблеми і завдань дослідження (використання під час спільного дослідження методів групового обговорення, круглого столу);
 - висування гіпотези їх вирішення;
 - обговорення методів дослідження (статистичних, експериментальних, спостережень та ін.);
 - обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентацій, захисту, творчих звітів, переглядів та ін.);
 - збирання, систематизація та аналіз отриманих даних;
 - підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація;
 - коригування;
 - висновки, висування нових проблем дослідження у закладі дошкільної освіти.

Звідси можна визначити і етапи розробки та проведення проекту у закладі дошкільної освіти (його структури):

- презентація ситуацій, що дозволяють виявити одну або кілька проблем з тематики, що обговорюється у закладі дошкільної освіти;
 - висування гіпотез вирішення виявленої проблеми («мозковий штурм»).
- Обговорення та обґрунтування кожної з гіпотез;
- обговорення методів перевірки прийнятих гіпотез у малих групах (у кожній групі з гіпотези), обговорення можливих джерел інформації для перевірки висунутої гіпотези. обговорення оформлення результатів;
 - робота у групах над пошуком фактів, аргументів, що підтверджують чи спростовують гіпотезу;
 - захист проектів (гіпотез вирішення проблеми) кожної з груп з опонуванням усіх присутніх;
 - висування нових проблем.

Типологія проектів. За домінуючим методом чи видом діяльності існують такі види проектів: дослідницький, рольово-ігровий, творчий, практико-

орієнтований, інформаційний та ін.

Дослідницькі проекти повністю підпорядковані логіці нехай невеликого, але дослідження і мають структуру, наближену або повністю збігається з справжнім науковим дослідженням (аргументація актуальності прийнятої для дослідження теми, визначення проблеми дослідження, його предмета та об'єкта, позначення завдань дослідження в послідовності прийнятої логіки, визначення методів дослідження результатів, висновки, оформлення результатів дослідження, позначення нових проблем на подальший хід дослідження).

У рольово-ігрових проектах діти виконують певні ролі, зумовлені характером і змістом проекту, особливістю вирішуваної проблеми. Це можуть бути літературні персонажі або вигадані герої, що імітують соціальні чи ділові відносини, що ускладнюються придуманими учасниками ситуаціями. Результати таких проектів можуть намічатися на початку проекту шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, а можуть вимальовуватися лише до кінця. Ступінь творчості тут дуже високий, але домінуючим видом діяльності є рольово-ігрова, пригодницька.

Творчі проекти, як правило, не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників. Оформлення результатів проекту вимагає чітко продуманої структури у вигляді сценарію відеофільму, драматизації, програми свята, плану твору, статті, репортажу, дизайну та рубрик газети, альманаху, альбому ін.

Практико-орієнтовані проекти, як і дослідні, потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції в процесі роботи над проектом. Ці проекти відрізняє інноваційний характер у закладі дошкільної освіти, чітко означений із самого початку результат діяльності. Як правило, результат орієнтований на соціальні інтереси учасників проекту (наприклад, створення програми дій, спрямованих на вирішення виявлених екологічних проблем у природі, суспільстві, збір довідкового матеріалу, проект зимового саду закладу дошкільної освіти тощо). Предметно-змістовна галузь: монопроект (у межах однієї галузі знання); міжпредметний проект.

Інформаційні проекти спрямовані на збір інформації про якийсь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, призначених для широкої аудиторії.

За тривалістю проекти можуть бути:

- короткостроковими (невеликі проекти можуть бути розроблені на кількох заняттях);
- середньої тривалості (один-два місяці);
- довгострокові (до 1 року).

Класифікація проектів, що використовуються у роботі закладі дошкільної освіти. Метод проектів це спосіб організації педагогічного процесу, заснований

на взаємодії педагога і вихованця, спосіб взаємодії з навколишнім середовищем, поетапна практична діяльність з досягнення поставленої мети.

Узагальнивши історичний досвід розробки методу проектів, можна назвати такі основні етапи:

1. цілепокладання: педагог допомагає дитині вибрати найбільш актуальне і посильне для неї завдання на певний відрізок часу;

2. розробка проекту (плану діяльності для досягнення мети шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти):

- до кого звернутися за допомогою (дорослого, вихователя);
- у яких джерелах можна знайти інформацію;
- які предмети використовувати (приладдя, обладнання);
- з якими предметами навчитися працювати для досягнення мети.

3. Виконання проекту (практична частина).

4. Підбиття підсумків – визначення завдань шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти для нових проектів.

Проекти класифікуються:

- за складом учасників;
- цільової установки;
- тематики;
- термінів реалізації.

У практиці сучасних закладів дошкільної освіти використовуються такі типи проектів:

• дослідно-творчі: діти експериментують, а потім результати оформлюють у вигляді газет, драматизації, дитячого дизайну;

• рольово-ігрові (з елементами творчих ігор, коли діти входять у образ персонажів казки та вирішують поставлені проблеми по-своєму);

• інформаційно-практико-орієнтовані: діти збирають інформацію та реалізують її, орієнтуючись на соціальні інтереси (оформлення та дизайн групи, вітражі та ін.);

• творчі – шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти (оформлення результату як дитячого свята, дитячого дизайну).

Змішані типи проектів за допомогою використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти є міжпредметними, а творчі – монопроектами. Враховуючи вікові психологічні особливості дошкільнят, координація проектів має бути гнучкою, тобто вихователь спрямовує ненав'язливо роботу дітей за допомогою використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, організуючи окремі етапи проекту. Усі проекти проводяться всередині закладу дошкільної освіти, як правило, між групами учасників, але бувають і особистісні, індивідуальні проекти (в образотворчій та словесній творчості). Так як провідним видом діяльності дошкільника є гра, то починаючи з молодшого віку використовуються рольові ігрові та творчі

проекти: «Улюблені іграшки», «Абетка здоров'я» та ін.

Існують такі види проєктів, наприклад:

- комплексні: «Світ театру», «Книжковий тиждень»;
- міжгрупові: «Математичні колажі», «Пори року», «Світ тварин та птахів»;
- творчі: «Мої друзі», «Любимо казки», «У нас у Ненудному саду», «Світ природи»;
- групові: «Казки про кохання», «Пізнай себе», «Підводний світ», «Весела астрономія»;
- індивідуальні: «Я і моя сім'я», «Генеалогічне дерево», «Секрети скрині бабусі», «Казковий птах»;
- дослідні: «Світ води», «Дихання та здоров'я», «Харчування та здоров'я».

За тривалістю вони бувають короткостроковими (одне або кілька занять, один-два тижні), середньої тривалості, довгострокові.

Основною метою проєктного методу у закладі дошкільної освіти є розвиток вільної творчої особистості дитини, що визначається завданнями при використанні інноваційних технологій, розвитку та завданнями дослідницької діяльності дітей.

Завдання розвитку:

- забезпечення психологічного благополуччя та здоров'я дітей;
- розвиток пізнавальних здібностей;
- розвиток творчої уяви;
- розвиток творчого мислення;
- розвиток комунікативних навичок.

Завдання дослідницької діяльності є специфічними для кожного віку.

У молодшому дошкільному віці:

- входження дітей у проблемну ігрову ситуацію (провідна роль педагога);
- активізація бажання шукати шляхи вирішення проблемної ситуації (разом із педагогом);
- формування початкових передумов дослідницької діяльності (практичні експерименти).

У старшому дошкільному віці:

- формування передумов пошукової діяльності, інтелектуальної ініціативи;
- розвиток уміння визначати можливі методи вирішення проблеми за допомогою дорослого, а потім самостійно;
- формування вміння застосовувати ці методи, що сприяють вирішенню поставленого завдання, з використанням різних варіантів;
- розвиток бажання користуватися спеціальною термінологією, ведення конструктивної бесіди у процесі спільної дослідницької діяльності.

Метод проєктів актуальний та дуже ефективний. Він дає дитині можливість експериментувати, синтезувати отримані знання, розвивати творчі здібності та комунікативні навички, що дозволяє дитині успішно адаптуватися

до ситуації шкільного навчання.

Зміст проектної діяльності дітей у закладі дошкільної освіти. Проектна діяльність дітей сприяє саморозвитку кожної дитини. Усі теми, запропоновані проектом, мають бути посильні для розуміння дитини. Чим менше дитина, то простіше проект. Маленькі діти здатні розраховувати свою роботу на день чи кілька годин. Проекти у дошкільному віці відрізняються нескладністю, простотою. Дошкільник повинен чітко представляти не лише завдання, яке стоїть перед ним, а й шляхи її вирішення за допомогою педагога складати план роботи над проектом, спільно використовувати інноваційні технології у закладі дошкільної освіти.

Педагогічна цінність проектів визначається:

- можливістю здійснення проекту силами дитини чи колективу групи;
- змістом у ньому нових проблем;
- вміннями та навичками, які дитина розвиває під час роботи над проектом, використовуючи інноваційні технології у закладі дошкільної освіти;
- зацікавленістю дитини у роботі над проектом.

Умови успіху використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти під час здійснення проекту.

1. Важливо, щоб вибору проекту передувало спалах інтересу у дитини як спонукаюча подія.

2. Починати варто здійснювати проект відразу після вибору теми, доки не згас інтерес дитини, мотивація до роботи, тому що інтереси дошкільнят ситуативні, у них не сформована здатність довго працювати та цілеспрямовано в одному напрямку.

3. Створення максимально можливого дидактичного, інформаційного, технічного та матеріального забезпечення конкретного проекту.

4. Проектні завдання повинні передбачати використання дітьми добре знайомих їм знань (умінь) у поєднанні з новими. Знайоме створює почуття упевненості у своїх силах, а невідоме веде вперед до нових знань.

5. Чітко спланувати хід проекту та визначити, яким видам діяльності дошкільнята мають навчитися на кожному етапі проекту.

6. Спланувати попередню та підготовчу роботу шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти (система простих завдань на пошук аналогій та асоціацій та інші вправи).

7. Професіоналізм педагога (уміння спланувати роботу дітей над проектом, забезпечити мотивацію до праці, вміти обирати для вихованців посильні завдання, використовувати інноваційні технології у закладі дошкільної освіти, що перебувають у зоні їх найближчого розвитку, ненів'язливо допомагати дитині добувати нові знання (метод спадних підказок – будь-яка проблема, яку дитина намацала сама).

8. Всіляко вітати різні варіанти вирішення однієї проблеми, уникаючи оцінок «правильно» – «неправильно». Важливо – обґрунтовано рішення чи ні.

У ході колективного обговорення діти вчаться слухати інших, сумніватися у своїй точці зору або доводити її, використовувати інноваційні технології у закладі дошкільної освіти.

9. Дослідження має відбуватися одночасно з навчанням шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

10. Дитині важливо побачити значущість проекту, оцінку дорослих, відчувати гордість своєї роботи. Так підвищується самооцінка та віра в себе.

11. Чітко вибудовувати стратегію керівництва проектом (відсутність авторитаризму, співтворчість із дітьми, педагогічна підтримка – підказка, постійна демонстрація зацікавленості у проекті, успіхів кожного).

Дослідження для дошкільника – це насамперед спостереження за життям, відкриття багатьох явищ, явищ природи де починається розвиток дослідницького мислення дитини.

Проект дошкільника починається з однієї простої дії, навколо якої намотується клубок дослідницьких ситуацій (мікроспостережень), які викликають питання та пошук відповідей на них. Невичерпне джерело дослідження для дошкільника – спостереження за природою (проект-спостереження). Підсумком спостережень стає усне оповідання чи малюнок, фотографія.

2.6. Самостійна пізнавальна діяльність дитини під час здійснення проекту у закладі дошкільної освіти. Наведемо приклади найвагоміших проектів у закладі дошкільної освіти.

Проект-оповідання. Основою проекту-оповідання (індивідуального чи колективного) стають:

- екскурсія, відвідування музею, театру та дозвільні заходи, сімейна подорож (відпочинок);
- оформлення результату знайомства з тією чи іншою темою за планом освітньої роботи (наприклад, розповідь-колаж, розповідь-картина, рукописна мініенциклопедія);
- перегляд мультфільму (фільму), прослуховування аудіозапису казки.

Завдання: дивитися (слухати), виділяти головне, відрізняти добро від зла, співпереживати, вміти передати враження іншим;

- домашнє читання чи знайомство з творами понад програму групи;
- завдання придумати фантастичну розповідь на задану тему;
- завдання «Розкажи вірші руками», «Переказ-пантоміма», «Моя улюблена комп'ютерна гра», «Склади розповідь-схему», «Зашифруй розповідь, казку, загадку», «Розпорядок дня вдома та в дитячому садку» тощо.

Конструктивні проекти – використання проектної форми в продуктивній діяльності дітей (включення алгоритму проектування: елементи обґрунтування, колективне опрацювання можливих варіантів виготовлення, вибір одного з варіантів, аналіз проведеної роботи та презентація результату).

Наприклад:

- проекти ігор-занурень («Підводний світ», «Політ у космос», «Подорож до Африки, Антарктиди та ін.»);
- проект перепланування, дооснащення сюжетно-рольової гри «Сім'я» та ін.;
- виготовлення макетів для міні-музею;
- створення атрибутів для рухливих та сюжетно-рольових ігор;
- випуск афіш, запрошень, елементів костюмів та декорацій до дитячих спектаклів (або персонажів до лялькових спектаклів);
- виготовлення вітальних листівок, сувенірів, подарунків;
- приготування найпростіших кулінарних страв,
- ландшафтний дизайн (клумби на прогулянкових ділянках) (завдання: на основі існуючих ідей колективно розробити свій, новий проект).

Конструктивні проекти можуть бути закриті (коли конкретно вказано, який виріб виготовити) та відкриті формулювання завдання (коли не зазначено, що конкретно виготовити (подарунок, сувенір, частування тощо)). Відкрите формулювання завдання дає ширшу свободу вибору після ухвалення рішення. «Зірочка обмірковування» – перелік критеріїв, яким має задовольняти проєктований виріб. Це вимоги: до зовнішнього вигляду; виконуваних функцій; розмірів; матеріалів; властивостей виробу; екологічної безпеки; безпеки експлуатації. Іноді потрібно будувати кілька «зірочок обмірковування» окремо кожної вимоги до виробу. Використання завдання-аналогу – різні зразки виробу.

Ігрові проекти – учасники приймають певні ролі, зумовлені змістом проекту. Провідний вид діяльності – сюжетно-рольова гра. Обов'язково визначаються проблема та цілі проекту.

Приклади ігрових проєктів:

- імітація соціальних та ділових відносин у ситуаціях, придуманих учасниками;
- зображення літературних персонажів в інших історичних та соціальних умовах.

Інформаційні проекти ставлять за мету навчити дітей самостійно (або разом з дорослими) знаходити інформацію та її аналізувати. Діти разом з педагогом знайомляться з різними способами отримання інформації (бібліотека, аудіотека, телевізійна передача, інформація на електронних носіях, методи інтерв'ювання), її найпростішої обробки (аналіз, узагальнення) та презентації (словник, міні-довідник, міні-енциклопедія, доповідь-повідомлення).

Екскурсія-проект (можна всередині закладу дошкільної освіти)

Екскурсія детально планується, продумується використання інноваційних технологій, перед дітьми порушуються конкретні питання, відповіді на які вони мають отримати під час екскурсії. Підсумки екскурсії оформляються у вигляді

усних оповідань, серії малюнків, схем, колажів, карт, міні-путівників та ін. Метою кожної екскурсії-проекту є пошук відповіді на одне головне питання (обов'язково посилене розуміння дитини) шляхом використання інноваційних технологій. Виходячи із зони найближчого розвитку дитини, здійснюється аналіз однієї досліджуваної дії або явища (прання білизни в пральні, випічка хліба, робота бібліотеки, пошти, їдальні тощо). Єдність об'єкта екскурсії забезпечує детальність дослідження-спостереження.

Послідовність дій:

- створити мотивацію;
- підготувати освітнє середовище;
- визначити, які найдоцільні для використання інноваційні технології під час роботи;
- опанувати способи організації пошуку рішень (обговорень методів дослідження);
- консультувати (за методом спадних підказок), ставити питання, що наводять до інноваційних відповідей;
- продумати критерії об'єктивної оцінки результату.

Параметри оцінки реалізуємих проектів:

1. значимість і актуальність висунутих проблем, відповідність їх тематиці, що вивчається;
2. конкретність використовуваних методів дослідження та обробки одержуваних результатів;
3. активність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей;
4. колективний характер прийнятих рішень;
5. характер спілкування та взаємодопомоги, взаємодоповнюваності учасників проекту;
6. глибина проникнення у проблему, залучення знань з інших галузей;
7. доказовість прийнятих рішень, уміння аргументувати свої висновки;
8. естетика оформлення результатів проекту, що реалізується;
9. вміння лаконічно та аргументовано відповідати на запитання опонентів.

Управлінський проект. Одним із прикладів проектної діяльності є проект, спрямований на вдосконалення управління закладом дошкільної освіти. Розглянемо ситуацію перетворення дитячого садка на Центр розвитку дитини. Подібні зміни означають формування закладу дошкільної освіти нового типу та статусу, коли з'являються додаткові підрозділи, нові штатні одиниці та посади, а процес управління стає більш багатоплановим та складним. Наприклад, розширюється соціальне партнерство з різними державними та громадськими організаціями як у сфері освіти, так і в соціумі, необхідним є використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти. Окрім традиційної взаємодії з сім'ями вихованців закладу дошкільної освіти, стає необхідною організація взаємодії та з сім'ями, які проживають у мікрорайоні та мають дітей

дошкільного віку але з різних причин не відвідують заклад дошкільної освіти. У цій ситуації необхідно здійснити структурні та функціональні перетворення в управлінні закладом дошкільної освіти.

Наприклад. Можливість ухвалення рішення здійснити поетапний управлінський проект, спрямований на передачу частини специфічних функцій управління від завідувача закладу дошкільної освіти до керівників структурних підрозділів на першому етапі та створення спеціальних функціональних груп – на другому етапі. Для цього є можливість розробити нові моделі управління.

Структурні перетворення на першому етапі проекту пов'язані і з тим, що в статусі закладу дошкільної освіти збільшується кількість базових і парціальних програм і інноваційних технологій, що реалізуються, продовжується робота в режимі експерименту. При цьому різко зростає обсяг виконуваних робіт та навантаження на структурні підрозділи, ускладнюється взаємодія між ними. Одночасно у процесі відпрацювання нових освітніх інноваційних технологій підвищується інноваційний потенціал педагогічного колективу, зростає активність та творчий підхід до вирішення загальних поточних завдань.

В результаті на другому етапі проекту відбувається розширення функції професійного самоврядування, що дозволяє розподілити або делегувати частину функцій управління, в т. ч. і тимчасово, членам колективу закладу дошкільної освіти. Доречним є створення тимчасових та постійних функціональних груп, що складаються з представників різних структурних підрозділів, у тому числі рядових співробітників. Тимчасові групи створюються на вирішення конкретних завдань (наприклад, у межах експерименту чи планування певної роботи). Постійні групи протягом усього навчального року здійснюють моніторинг педагогічної роботи в закладі дошкільної освіти, експертизу освітніх технологій, включаючи експериментальні, визначають напрями інноваційної роботи та визначають способи впровадження інновацій.

Мультипроект. Одним із варіантів проекту може бути проект, який охоплює всі напрямки діяльності закладу дошкільної освіти. Одним з таких мультипроектів є проектування простору розвитку дитини або середовища в закладі дошкільної освіти.

При проектуванні простору, що розвивається, необхідно врахувати:

- основні завдання;
- основні вимоги до організації розвиваючого середовища;
- накопичений досвід створення середовища, адекватного програмно-методичним комплексам за реалізованими програмами та технологіями;
- соціальне замовлення населення, виявлене у процесі маркетингових досліджень;
- наукові дослідження та експериментальна діяльність щодо вдосконалення та оновлення змісту дошкільної освіти.

В основу розробки проекту моделі розвиваючого середовища необхідно застосувати принципи:

- орієнтованості на пріоритетність особистісного розвитку дитини, її унікальність;

- спрямованості на здобуття дитини позиції повноправного суб'єкта власної та спільної діяльності, а також на загальнолюдські цінності притаманні національній культурі;

- цільової орієнтації на потенційні можливості дітей;

- забезпечення розвиваючої взаємодії дорослої та дитини;

- свободи вибору кожною дитиною виду діяльності, матеріалу, партнера, індивідуального темпу та ритму роботи;

- цілісності, що забезпечує розвиток дитини у взаємозв'язку інтелектуального, емоційного та вольового компонентів;

- динамічності, що виявляється у зміні спектру технологій з урахуванням вимог мікросоціального замовлення сім'ї, соціуму та закладів освіти.

При проектуванні розвивального середовища необхідно виходити з таких вимог:

- Відповідність віковим, фізичним та психологічним можливостям дошкільника з опорою на його індивідуальні особливості;

- адекватність середовища, що передбачає відповідність програмно-методичних комплексів, що вводяться в освітній процес;

- динамічність, що дозволяє мобільно перетворювати та видозмінювати середовище, виходячи з потреб та інтересів дітей;

- естетичність та дотримання ергономічних вимог, тобто поєднання матеріалів, колірної гами, фактури та розмірів;

- економічність і доцільність.

У результаті реалізації проекту є необхідність у створенні розвиваючого предметного середовища і макросередовища території закладу дошкільної освіти, що включає: природні середовища та культурні ландшафти, фізкультурно-оздоровчі та ігрові споруди, що знаходяться за межами будівлі, предметно-розвиваюче середовище групових приміщень та методичного дитячого центру, дизайнерське рішення всього комплексу.

Розроблене розвиваюче предметне середовище відрізняється варіативністю, інноваційністю закладу дошкільної освіти, системністю та забезпечує всю повноту дитячої діяльності та творчого розвитку особистості дитини. Кожен компонент середовища відповідає принципу функціонального комфорту, основним положенням ергономіки та є носієм культури педагогічного процесу.

Простір розвитку дитини будується на основі здоров'язберігаючих технологій і включає: здоров'язберігаючі інфраструктури мікро- та макросередовища.

До здоров'язбережуючої інфраструктури мікросередовища відносяться:

- стан та утримання будівлі та приміщень відповідно до гігієнічних

нормативів;

- оснащеність фізкультурної зали, міні-тренажерної зали, міні-студії «Здоров'я» у групових приміщеннях з обладнанням з розвитку рухів та оздоровлення;

- наявність необхідного оснащення медичного кабінету, кабінетів з масажу та релаксації;

- кваліфікований склад фахівців медичної, психологічної та корекційної служб, які забезпечують роботу з вихованцями;

- спортивний майданчик на території закладу дошкільної освіти.

Здоров'язберігаюча інфраструктура макросередовища включає:

- спортивний зал та спортмайданчик сусідньої школи;

- спортивно-оздоровчий комплекс, що знаходиться поблизу закладу дошкільної освіти;

- лісопарк.

Простір розвитку дитини формується відповідно до основних напрямів розвитку дитини в умовах саду: фізичного, соціального, пізнавального, художньо-естетичного. В результаті є необхідним створення кабінетів (лабораторій), обладнання макросередовища всередині установи (наприклад ігroteки), мікросередовища групових приміщень. Весь простір мікро- і макросередовища закладу дошкільної освіти будується по блоках, котрим визначено базові завдання.

Блок фізичного розвитку. Лабораторія фізичного виховання забезпечує умови повноцінної рухової активності дітей. Лабораторія здорової дитини виховує в дітей віком усвідомлене ставлення до свого здоров'я.

Психолого-корекційна лабораторія надає психологічну допомогу в адаптації дітей, розробляє індивідуальні освітні маршрути, індивідуальний супровід, корекцію відхилень. Сенсорна кімната сприяє релаксації та психом'язовому розвантаженню.

Логопункт – формує граматично правильну мову, звукову культуру мови та стимулює прояви мовної активності.

Блок пізнавального розвитку. Мовленнєва лабораторія стимулює прояви мовної активності, налагоджує діалогічне спілкування, підтримує інтерес до віршування.

Комп'ютерно-ігровий комплекс – розвиває причини теоретичного рівня мислення, рефлексію методів впливу.

Лінгвістична лабораторія розвиває металінгвістичні здібності, залучає до культури іншого народу.

Лабораторія «займатики» розвиває математичні уявлення та формує навички обчислювальної діяльності, розвиває логічне мислення шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Бібліотека сприяє засвоєнню системи знань з областей, що представляють предмети та явища у взаємозв'язку, підтримує інтерес до слова, що звучить,

стимулює мовленнєву активність.

Лабораторія площинного моделювання та фундаментного конструювання формує узагальнені та просторові уявлення, розвиває пошукову діяльність та формує узагальнені способи конструювання.

Блок соціального розвитку. Лабораторія соціалізації виховує в дитини культуру пізнання дорослих та дітей, розвиває самопізнання та виховує повагу до себе, здатність орієнтуватися у світі соціальних відносин.

Лабораторія соціально-психологічної підтримки та сенсорна кімната вчать керувати своєю поведінкою та способами спілкування, розвивають емоційно-вольову сферу дитини.

Кулінарний клас сприяє налагодженню міжособистісних контактів через трудову діяльність, дружню взаємодопомогу, турботу про молодших.

Ігротека, інтелект-клуб виховують етично цінні засоби спілкування, розвивають здібності дітей шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

Літературна студія дозволяє дітям прогнозувати їхню майбутню професійну діяльність.

Блок естетичного розвитку. Музичний зал розвиває музичні здібності дитини у всіх видах музичної діяльності.

Ізостудія виробляє здібності дитини до образотворчої діяльності.

Театральна студія сприяє розвитку дітей засобами сценічного мистецтва.

Клуб любителів дитячої книги формує здатність до інтерпретації літературних творів, літературні уподобання.

Студія музичних етюдів та пластики розвиває здібності дитини передавати у пластиці музичний образ, формує музичні уподобання та розвиває на їх основі творчі здібності дошкільників.

Виходячи з особистісно орієнтованої моделі взаємодії дорослої дитини з опорою на провідний вид дитячої діяльності – гру, будується весь простір закладу дошкільної освіти.

Естетичне розвиваюче середовище груп створюється як фактор формування в людині добра і краси, що росте, тому варто звернутися до послуг дизайнера з інтер'єру. У кожному приміщенні варто створити загальне дизайнерське рішення меблів, оформлення вікон, стін.

Забарвлення всіх поверхонь (стін, стель, підлоги) вибирається з урахуванням рекомендацій психолога:

- спокійні тони, що добре поєднуються; стіни пофарбовані різними кольорами (наприклад, одна стіна – жовта, інша – блакитна тощо) або різними тонами одного кольору;

- гармонійне колірне тло – використання в одному приміщенні не більше 2–3 текстур меблів, виготовлених з екологічно чистих матеріалів, що дозволить розміщувати іграшки та посібники на рівні зростання дитини;

- розміщення меблів у групі закладу дошкільної освіти з урахуванням

умовної ізолюваності між елементами ігрової зони (принцип «Бачу, але не заважаю»).

У групових приміщеннях варто організувати сфери самостійної дитячої активності, що не перетинаються; у деяких групах додатково використати функціональні приміщення спальні (при забезпеченні постійного візуального контакту з дітьми). В одних групах у спальні можна розмістити бібліотеку чи зону тихих ігор, в інших – фізкультурне обладнання для профілактики плоскостопості та корекції постави.

Варто звернути увагу і на необхідність присутності в ігровому середовищі багатофункціональних елементів, що легко трансформуються (надувні елементи, модульні елементи, ширми, низькі стійкі лавочки тощо) з метою надання дітям можливості самостійно змінювати ігрове середовище.

При насиченні середовища необхідно врахувати чинник статевих відмінностей дітей, щоб зміст середовища у рівній мірі відбивало інтереси як дівчаток, і хлопчиків, і проводився оптимальний відбір кількісного і якісного складу іграшок.

Внесення у довкілля кращих зразків загальнолюдської культури – класичних та авангардних творів дитячого та дорослого живопису, графіки, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва дозволить активізувати естетичне сприйняття дитини.

Розвиваюче середовище немислиме без природного змісту. До підбору кімнатних рослин варто підійти дуже серйозно, тому що деякі діти мають алергічні захворювання.

Рослини повинні бути не тільки безпечними, а й корисними, за рекомендацією медичної служби варто використовували технологію підбору аерофітомодулів, намагалися сконцентрувати рослини в одному місці – у зоні відпочинку, бібліотеці. Можна використати багатоступеневі стелажі, підставки; квіткові горщики, що підбираються в одному стилі – виникне композиція з кімнатних рослин.

Доглядати і щодня спостерігати за рибками діти можуть у холі 1-го поверху, де варто розмістити «Підводний світ» – це каскад акваріумів з різними рибками, тераріум для черепах з водоспадом.

Навесні на ділянці дитячого садка з'являються квітники, розарій до обговорення та створення їх варто активно залучати дітей, що також формує у них естетичне чуття та розвиває здібності.

Середовище груп створюється з урахуванням основних вимог щодо реалізованих комплексних програм, використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, враховувати, що кожна група має «своє обличчя», вони не схожі один на одного – це і різного дизайну шафи в роздягальних кімнатах, інформаційні стенди для батьків і виставки дитячих робіт, оформлені вихователями з хорошим смаком. В результаті такого підходу та спільних зусиль педагогів, фахівців, дизайнерів та батьків у наш час наш заклад

дошкільної освіти стає домом для дітей, де панує атмосфера затишку та тепла, творення та творчості.

2.7. Метод моделювання у закладі дошкільної освіти. У наш динамічний вік значно збільшився потік різноманітної інформації, яку отримує людина. Відповідно ускладнюються та інтенсифікуються процеси сприйняття цієї інформації. І у сфері освіти процес навчання неминуче має стати наочнішим і динамічнішим. Одним із найефективніших способів навчання є методи моделювання (реального, математичного, наочного, символічного, уявного).

Моделювання виключає формальну передачу знань – вивчення об'єкта або явища відбувається в ході інтенсивної практичної та розумової діяльності, розвиваючи мислення та творчі здібності людини будь-якого віку.

Поняття «модель» використовується у багатьох галузях науки і має різні змістові значення.

Модель – це образ будь-якого об'єкта, створений у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або форми, що відображає структуру, властивості, взаємозв'язки та відносини між елементами цього об'єкта.

Прийнято умовно підрозділяти моделі на три види:

- фізичні (що мають природу, подібну до оригіналу моделі);
- речовинно-математичні (їхня фізична природа відрізняється від прототипу, але можливий математичний опис поведінки оригіналу);
- логіко-семіотичні (конструюються зі спеціальних знаків, символів та структурних схем).

Існує і простіша класифікація, коли моделі діляться на матеріальні та ідеальні (думки).

Поняття моделювання у закладі дошкільної освіти. Метод моделювання у педагогіці найактивніше стали застосовувати починаючи з другої половини минулого століття (для цього періоду характерний серйозний аналіз моделювання як гносеологічної проблеми). Моделювання у закладі дошкільної освіти використовують як: спосіб опису педагогічного явища; засіб наукового дослідження; предмет дослідження; засіб діяльності і т.д.

У дошкільній педагогіці модель є насамперед інструментом пізнання. Коли діти будують різні моделі явищ, що вивчаються, моделювання виступає в ролі засобу та способу узагальнення навчального матеріалу. Виділяють модель навчання, яка визначається як педагогічна техніка, система методів та організаційних форм навчання, що становлять дидактичну основу моделі.

Модель освіти у закладі дошкільної освіти – це сформовані за допомогою знакових систем розумові аналоги (логічні конструкти), які схематично відображають освітню практику в цілому або окремі її фрагменти.

Моделі освіти поділяються на три види:

- описові, що дають уявлення про сутність, структуру, основні елементи освітньої практики закладу дошкільної освіти;

- функціональні, що відображають освіту в системі зв'язків закладу дошкільної освіти із соціальним середовищем;
- прогностичні, що дають теоретично аргументовану картину майбутнього стану освітньої практики закладу дошкільної освіти.

Термін «сучасна освітня модель закладу дошкільної освіти» застосовується для такого кола питань, як побудова планів та програм з використанням інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, управління освітою, підбір критеріїв ефективності освітньої інноваційної технології, видів та способів контролю тощо.

Сутність методу моделювання у закладі дошкільної освіти полягає у вивченні перспективи розвитку об'єктів закладу за допомогою моделі-зразка та у перенесенні отриманих результатів на сам об'єкт. Метод моделювання реалізується у вигляді безлічі прийомів, відповідних етапу моделювання, у вигляді використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти.

До основних прийомів належать:

а) морфологічний аналіз – упорядковане, послідовне та детальне вивчення всіх можливих варіантів вирішення задачі. Застосовується різновид такого аналізу – «дерево цілей»;

б) програмування – аналіз певної логічної послідовності зміни стадій розвитку прогнозованого об'єкта та вибір найбільш оптимальних варіантів шляху від мети до результату;

в) складання прогнозного сценарію – встановлення логічної послідовності імовірнісних подій та їх наслідків.

У педагогічному прогнозуванні використовуються також методи екстраполяції та експертних оцінок. Моделювання, екстраполяція та експертне оцінювання забезпечують необхідну комплексність схеми прогнозування.

Особливе значення має верифікація моделі закладу дошкільної освіти – спеціальна дослідницька процедура для виявлення ступеня достовірності результатів прогнозування. Під достовірністю при цьому розуміється можливість здійснення прогнозу використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти в заданому часовому інтервалі. Об'єктами верифікації виступають усі компоненти прогностичного процесу використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти: джерела інформації, підстави прогнозування, методи та способи прогнозування, зміст прогнозу як результату.

Наочне моделювання у закладі дошкільної освіти. Метод наочного моделювання (макетування) у закладі дошкільної освіти розвиває просторову уяву дитини, дозволяючи сприймати складну інформацію та візуально уявити абстрактні поняття. Наочне моделювання у закладі дошкільної освіти – відтворення істотних властивостей об'єкта, що вивчається. Одним із прикладів використання методу є, наприклад, корекція зв'язного монологічного мовлення дошкільнят. При цьому у процес навчання вводяться: система підготовчих

вправ, спрямованих на усвідомлене засвоєння правил організації композиції висловлювання; спеціальні прийоми навчання дітей діям заміщення; різні моделі, схеми, що передають предметно-сміслову та логічну організацію тексту; вправи щодо знаходження різних варіативних засобів зв'язку пропозицій шляхом використання інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти, що дозволяє вирішити задачі із засвоєнням правил смислової та лексико-синтаксичної організації текстових повідомлень. У процесі використання методу наочного моделювання корекції промови дітей вводиться поняття про графічний спосіб зображення дії різних оповідань. Елементами моделі моделювання у закладі дошкільної освіти виступають символи різноманітного характеру:

- геометричні фігури;
- символічні зображення предметів (умовні позначення, піктограми, силуети, контури);
- контрастна рамка – прийом фрагментарного оповідання.

Як символи на початковому етапі роботи використовуються геометричні фігури, що своєю формою і кольором нагадують предмет.

Наприклад, помаранчевий трикутник – морквина, коричневий овал – собака тощо. На наступних етапах діти обирають символи без урахування зовнішніх ознак об'єкта. У цьому випадку вони орієнтуються на якісні характеристики об'єкта (сумний, добрий, вологий, теплий тощо).

Як символи при моделюванні творчих оповідань використовуються:

- предметні зображення, картинки;
- силуетні зображення;
- геометричні фігури.

Таким чином, модель, що складається з різних фігур або предметів, стає планом зв'язкового висловлювання дитини і забезпечує послідовність його розповіді.

Наведемо приклад використання методу наочного моделювання який може бути найцікавішим та інноваційним у роботі педагогічного колективу закладу дошкільної освіти.

Мета використання методу – максимально усвідомлене, якісне та індивідуальне сприйняття педагогами теоретичного матеріалу за рахунок візуалізації текстової інформації за допомогою наочного моделювання.

Основні завдання:

- активізація ділової взаємодії вихователів для забезпечення ціннісно-сміислової єдності педагогічного колективу;
- здійснення продуктивної командної комунікації як норми професійної діяльності;
- тісне співробітництво та взаємодія педагогів;
- стимулювання педагогічної ініціативи та творчості вихователів, спеціалістів закладу дошкільної освіти.

Використання методу наочного моделювання дозволяє забезпечити у закладі дошкільної освіти спеціально організований простір розвитку педагогів з метою подальшого переходу до системи професійної співпраці та створення умов для педагогічного самовираження на рефлексивній основі.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Самостійна робота студента. Самостійна навчальна діяльність студентів спрямована на:

- розширення та поглиблення професійних знань з окремих тем;
- освоєння умінь використання знань для вирішення прикладних завдань у педагогіці та проблемах виховання;
- засвоєння умінь та навичок практичної роботи;
- розвиток умінь самопізнання та саморозвитку.

Для розвитку пізнавальної функції студентів, осмисленого засвоєння знань та розуміння сутності педагогічних понять, теоретичних положень та їх зв'язку та емпіричними фактами в освіті використовуються такі види завдань:

- формулювання окремих думок тексту в іншій стилістичній та синтаксичній формах;
- формулювання резюме з прочитаного матеріалу;
- Складання кластера з текстовими поясненнями;
- Складання короткого конспекту тексту.

Самостійна робота студентів (СРС) є не просто важливою формою освітнього процесу та досягнення навчальних завдань дисципліни, а має стати його основою формою пошуку та закріплення здобутих під час аудиторних занять знань.

Це передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей студентів, перехід від потокового до індивідуалізованого навчання з урахуванням потреб та можливостей особистості студента. Йдеться не просто про збільшення кількості годинників на самостійну роботу. Посилення ролі самостійної роботи студентів означає принципове переосмислення організації навчального процесу в університеті, який має будуватися так, щоб розвивати мотивацію та вміння вчитися, формувати у студента здатність до саморозвитку, творче застосування отриманих знань, способи адаптації до професійної діяльності в сучасному світі.

Самостійною робота студентів може бути як в аудиторії, так і поза нею. Для активного володіння знаннями у процесі аудиторної роботи необхідно, по крайнього заходу, розуміння навчального матеріалу, найоптимальніше – творче його сприйняття. Реально, особливо на молодших курсах, сильна тенденція запам'ятовування матеріалу з елементами розуміння. Знання студентів, які не закріплені зв'язками, мають погане засвоєння.

Таким чином, можливі два основні напрями побудови навчального процесу на основі самостійної роботи студентів. Перший – це збільшення ролі самостійної роботи у процесі аудиторних занять. Реалізація цього шляху вимагає від викладачів розробки методик та форм організації аудиторних занять, здатних забезпечити високий рівень самостійності студентів та

покращення якості підготовки. Другий – підвищення активності студентів у всіх напрямках самостійної роботи у позааудиторний час.

Підвищення активності студентів під час роботи у позааудиторний час пов'язані з низкою труднощів. Насамперед це неготовність до нього як більшості студентів, так і викладачів, причому і в професійному та психологічному аспектах. Крім того, існуюче інформаційне забезпечення навчального процесу є недостатнім для ефективної організації самостійної роботи.

Види позааудиторної СРС:

- підготовка та написання рефератів, доповідей, есе та інших письмових робіт на задані теми. Студенту бажано надати право вибору теми;
- виконання домашніх завдань різноманітного характеру;
- виконання індивідуальних завдань, спрямованих на розвиток у студентів самостійності та ініціативи;
- підготовка до участі у науково-теоретичних та науково-практичних конференціях, семінарах, олімпіадах та ін.

Щоб розвинути позитивне ставлення студентів до позааудиторної СРС, слід на кожному її етапі роз'яснювати мету роботи, контролювати розуміння цих цілей студентами, поступово формуючи в них вони вміння самостійної постановки завдання та вибору шляхів його вирішення.

Аудиторна самостійна робота може реалізовуватися під час проведення практичних занять, семінарів, виконання педагогічного практикуму (рішення педагогічних завдань та ситуацій), а також під час читання лекцій.

3.2. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання.

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена наукова робота, у даному разі – публікація власної статті – у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних та практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Індивідуальне науково-дослідне завдання.

Написання реферату / наукових тез / Створення презентації

Вимоги до оформлення:

Індивідуальні завдання становлять основу самостійної роботи студентів, передбачені до кожної теми й можуть бути підготовлені у вигляді реферату або презентації.

Обсяг реферату чи презентації визначається специфікою досліджуваного питання і змістом матеріалів (документів), їх науковою цінністю та практичним значенням.

Оптимальний обсяг реферату складає 10 сторінок. Оптимальний обсяг презентації 20 слайдів.

Реферат має відповідати вимогам до оформлення рукопису кваліфікаційної роботи: вступ і висновки в сумі не повинні перевищувати 20% від її загального обсягу; текст друкується через 1,5 інтервали на одній сторінці стандартного аркуша з такими полями: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм; всі сторінки нумеруються: загальна нумерація починається з титульного листа, порядковий номер на ньому не ставиться.

На титульному листі реферату вказуються: офіційна назва освітнього закладу; прізвище та ініціали автора реферату; повна назва теми; прізвище та ініціали керівника; місто, де знаходиться навчальний заклад та рік написання реферату. Після титульного листа подається зміст реферату з точною назвою кожного розділу (параграфу) і вказуванням його сторінок.

Список використаних джерел складається з дотриманням загальновизнаних вимог до робіт, що готуються до друку. До списку використаних джерел мають бути включені лише безпосередньо використані в рефераті праці в алфавітному порядку авторів. Монографії і збірники, що не мають на титульному аркуші прізвища автора, включаються до загального списку за алфавітним розміщенням заголовку.

3.3. Орієнтовна тематика рефератів/презентацій

1. Сутність педагогічної технології та її місце в освітньому процесі
2. Інноваційні освітні технології: поняття, класифікація, перспективи розвитку
3. Методологічні основи педагогічних технологій
4. Технологія особистісно орієнтованого навчання: концепція та методи реалізації
5. Кейс-метод у сучасній освіті: переваги та недоліки
6. Проєктне навчання як інноваційна освітня технологія
7. Проблемне навчання: сутність, принципи та ефективність
8. Технологія модульного навчання
9. Методи та прийоми інтерактивного навчання
11. Інноваційні освітні технології: досвід впровадження у країнах світу
12. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі
13. Проєктна діяльність як основа активного навчання у закладах освіти
14. Сучасні форми дистанційного навчання та їх ефективність
15. Методи інтерактивного навчання у підготовці майбутніх фахівців

16. Гейміфікація навчального процесу: методи, інструменти, ефективність
17. Перевернутий клас: методика організації та переваги
18. Технології формування критичного мислення у навчальному процесі закладу дошкільної освіти
19. Кейс-метод у викладанні суспільних та природничих дисциплін
20. Мультимедійні технології у закладі дошкільної освіти
21. Цифровізація освіти: переваги, виклики та перспективи
22. Роль штучного інтелекту у формуванні новітньої освітньої парадигми
23. VR та AR у навчальному процесі: можливості та обмеження
24. BYOD (Bring Your Own Device) у навчанні: переваги та ризики
25. Мобільне навчання як новий формат здобуття знань
26. Використання інтерактивних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти
28. Технології дистанційного навчання: платформи, методики, оцінка ефективності
29. Хмарні технології в освіті: сучасні тренди
30. Цифрова компетентність педагога: вимоги та шляхи розвитку
31. Здоров'язбережувальні освітні технології: теоретичні основи та практика застосування у закладі дошкільної освіти
32. Психолого-педагогічні аспекти здоров'язбережувального навчання
33. Інклюзивна освіта: інноваційні технології навчання дітей з особливими потребами
34. Педагогіка співробітництва: основні ідеї та сучасні підходи
35. Вальдорфська педагогіка: переваги та особливості застосування
37. Технологія «Створення ситуації успіху» як засіб педагогічної підтримки
39. Роль емоційного інтелекту у формуванні особистості дитини
40. Формування мотивації до навчання засобами педагогічної підтримки

3.4. Методичні рекомендації щодо виконання контрольних робіт (варіанти контрольних робіт)

Контрольна робота є результатом самостійного вивчення студентом однієї з найважливіших наукових проблем. Робота над нею дозволяє студенту зробити перші кроки щодо практичного використання отриманих знань.

Для того, щоб підготувати контрольну роботу, що відповідає вимогам, студент повинен використовувати не тільки отримані теоретичні знання, а й фактичні дані.

Якщо робота відповідає пред'явленим вимогам, викладач оцінює її та у письмовій формі повідомляє про це студента. Незадовільно виконана робота підлягає переробці відповідно до зауважень викладача.

Повторно виконана робота здається студентом на кафедру. До здачі екзамену допускаються лише ті студенти, які мають позитивні оцінки щодо контрольної роботи (зараховано).

Тема контрольної роботи студентом обирається самостійно з-поміж тих, які рекомендуються кафедрою. В окремих випадках студенту надається право запропонувати тему, яка не включена до списку, рекомендованого кафедрою.

Після вибору теми необхідно скласти план роботи, який покликаний сприяти більш повному розкриттю її основних питань.

Контрольна робота має бути відповідним чином оформлена. До оформлення пред'являються такі вимоги: наявність титульного листа; на наступній сторінці план роботи; на останній сторінці наводиться список використаної літератури, складений в алфавітній послідовності прізвищ авторів. На всі цитати та цифрові дані, що наводяться у тексті контрольної роботи, вказуються джерела. Робота має бути надрукована або написана розбірливо, мати поля для нотаток викладача. Вона не має містити граматичних і статистичних помилок. Сторінки контрольної роботи мають бути пронумеровані.

Варіанти контрольних робіт

Контрольні роботи за темами курсу

№1

Теоретичні питання:

1. Дайте визначення поняття «педагогічна технологія».
2. Назвіть основні рівні педагогічної технології.
3. Які основні ознаки педагогічної технології?
4. Охарактеризуйте структуру педагогічної технології.
5. Як педагогічна технологія впливає на якість освітнього процесу?

Практичне завдання:

- Проведіть порівняльний аналіз двох педагогічних технологій: традиційної та інноваційної.

- Складіть таблицю «Основні характеристики педагогічної технології», заповнивши графи:

1. Назва технології
2. Основні принципи
3. Сутність
4. Методика

№2

Теоретичні питання:

1. Які основні якості сучасних освітніх технологій?
2. Що таке технологічність педагогічного процесу?
3. Які існують основні етапи розробки педагогічної технології?
4. Чим відрізняються традиційні методи навчання від інноваційних?
5. Які критерії ефективності педагогічних технологій?

Практичне завдання:

- Складіть алгоритм «Створення педагогічної технології».

- Опишіть приклад реалізації будь-якої освітньої технології у конкретному закладі дошкільної освіти.

№3

Теоретичні питання:

1. Охарактеризуйте систему освіти закладу дошкільної освіти.
2. Які основні принципи традиційного навчання?
3. Назвіть переваги та недоліки традиційної освітньої системи.
4. Яка структура традиційного навчання дітей закладу дошкільної освіти?
5. Які методи викладання найчастіше застосовуються у традиційній освіті закладу дошкільної освіти?

Практичне завдання:

- Розробіть сценарій заняття, використовуючи традиційні методики навчання.
- Проаналізуйте ефективність традиційної методики у сучасному закладі дошкільної освіти (наведіть приклади).

№4

Теоретичні питання:

1. Дайте визначення особистісно орієнтованого навчання.
2. Які психолого-педагогічні засади лежать в основі цього підходу?
3. Назвіть основні методи та прийоми особистісно орієнтованого навчання.
4. Як організувати діяльність вихователя у такому навчальному середовищі?
5. Які переваги особистісно орієнтованої педагогіки у порівнянні з традиційною?

Практичне завдання:

- Складіть план заняття, побудованого за принципами особистісно орієнтованого навчання.
- Опишіть приклади застосування особистісно орієнтованої педагогіки у закладі дошкільної освіти.

№5

Теоретичні питання:

1. Що таке педагогіка співробітництва?
2. Які основні принципи цієї педагогічної технології?
3. Дайте характеристику методам активної взаємодії учасників освітнього процесу.
4. Охарактеризуйте технологію гуманно-особистісного навчання у закладі дошкільної освіти.
5. Яка роль Вальдорфської педагогіки у сучасній освіті?

Практичне завдання:

- Проаналізуйте різницю між традиційним навчанням і педагогікою співробітництва (оформити у вигляді таблиці).

- Опишіть ситуацію успіху з педагогічної практики, яка відповідає концепції педагогіки співробітництва.

№6

Теоретичні питання:

1. Що таке проблемне навчання?
2. Які концептуальні положення лежать в основі цього підходу?
3. Назвіть форми проблемного навчання.
4. Які методичні прийоми використовуються у проблемному навчанні?
5. Розкрийте структуру заняття у технології проблемного навчання.

Практичне завдання:

- Розробіть проблемне завдання для заняття з дітьми закладу дошкільної освіти.
- Опишіть ситуацію, яка потребує застосування проблемного методу у групі.

№7

Теоретичні питання:

1. Що таке модульне навчання?
2. Назвіть принципи модульного навчання.
3. Охарактеризуйте структуру модуля в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.
4. Розкрийте головні умови ефективності інноваційної діяльності?
5. Як оцінюється ефективність модульного навчання?

Практичне завдання:

- Розробіть план навчального модуля з будь-якої дисципліни.
- Опишіть власну ідею інформатизації закладу дошкільної освіти.

№8

Теоретичні питання:

1. Яка структура педагогічної гри?
2. Чим відрізняється ігрова технологія від традиційного навчання?
3. Назвіть основні види педагогічних ігор.
4. Охарактеризуйте технологію кооперативного навчання.
5. Що таке ситуативне моделювання у навчальному процесі?

Практичне завдання:

- Розробіть сценарій педагогічної гри для закладу дошкільної освіти.
- Опишіть інтерактивну методику, яка підвищує мотивацію дітей.

3.5. Рекомендації по роботі з методичним забезпеченням та літературою

Робота з літературою полягає у її читанні, аналізі, виділенні головного, синтезі, узагальненні та конспектуванні. Ступінь самостійності студентів розкривається через пошук рекомендованих джерел навчального курсу,

обов'язкова та додаткова література, а також самостійні пошуки студентом необхідних джерел.

Конспектом називається короткий схематичний запис основного змісту лекції. Зазвичай конспект складається у два етапи. На першому студент слухає (читає) лекцію і робить позначки на полях, виділяючи таким чином найбільш важливі думки. На другому етапі студент, спираючись на зроблені позначки, коротко, своїми словами записує зміст прочитаного та почутого під час лекції. Бажано використання логічних схем, що роблять наочним перебіг думки конспектованого ним викладача. Найважливіші положення під час конспектування навчальних та наукових праць (визначення, висновки, ключові положення) бажано записати у формі точних цитат (у лапках, із точним вказанням сторінок у використаних джерелах).

Слід пам'ятати, що під час конспектування слід не переписувати посібник чи лекції, а виділяти основне, логіку побудови системи доказів, основних висновків тощо. Тому гарний конспект має поєднувати повноту з одночасною стислістю викладу матеріалу. Його можна представити структурно, у вигляді таблиць або схем. Особливо чітко це має проявлятися під час конспектування робіт у електронному форматі.

При конспектуванні літературних джерел та для осмислення інформації й опанування ключовими положеннями рекомендованих джерел студентам необхідно:

- відбирати суттєву інформацію, відокремлювати її від другорядної;
- лексично переробляти матеріал;
- складати словник понять з кожної теми;
- схематизувати та структурувати прочитаний матеріал;
- формулювати висновки щодо прочитаного змісту.

Існує кілька форм ведення записів: план (простий чи розгорнутий), тези, анотації, резюме, конспект (текстуальний та тематичний).

План – це найкоротша форма запису прочитаного. Перелік питань, що розглядаються у посібнику, статті. План розкриває логіку автора, сприяє кращій орієнтації у змісті цього твору чи навчальному виданні. План може складатися або під час читання матеріалу, або після повного прочитання. План у другому випадку виходить послідовним та струнким, коротким. Форма плану не виключає цитування окремих місць, узагальнення опрацьованих матеріалів.

Виписки – це або цитати, тобто дослівне викладення того чи іншого матеріалу з джерела, що необхідні студенту для викладу в подальшій навчально-дослідницькій роботі, або короткий, близький до дослівного викладу висловлень з джерел. Виписки краще робити на окремих аркушах або картках. Цінність виписок полягає в точності відтворення авторського тексту, накопиченні фактичного матеріалу, зручності їх використання при компонуванні матеріалів для рефератів або курсових робіт. Виділяючи з прочитаного тексту найголовніше і суттєве, студент при складанні виписок глибше розуміє текст, що пропонується для самостійного опрацювання.

Складання виписок не тільки не забирає у студента час, але, навпаки, заощаджує його, скорочуючи його на неодноразове повернення до цього джерела під час написання тексту рефератів чи курсових робіт. Ообов'язково кожному виписку закінчувати посиланням на джерело із зазначенням відповідної сторінки.

Тези – це стислий виклад основних думок та положень прочитаного матеріалу. Їхня особливість у ствердному характері. Іншими словами, для автора цих тез дані висновки носять недискусійний позитивний характер.

Анотація – дуже короткий виклад змісту прочитаної роботи. Складається після повного прочитання та глибокого осмислення досліджуваного твору.

Резюме – коротка оцінка прочитаного твору. Відбиває найбільш загальні висновки та зміст роботи, її концептуальні та ціннісні результати.

Конспект – невеликий стислий виклад досліджуваної роботи, у якому виділяється найголовніше, істотне. Основні вимоги – це стислість, чіткість формулювань, узагальнення найважливіших теоретичних положень. Складання конспекту потребує вдумливості, чималих витрат часу та зусиль. Конспект – це засіб накопичення матеріалу для виконання самостійної чи, у майбутньому, курсової роботи. Конспектування сприяє глибокому розумінню і міцному засвоєнню матеріалу, що вивчається, допомагає виробляти навички правильного викладу в письмовій формі найважливіших теоретичних і практичних питань, уміння чітко їх формулювати, ясно викладати прочитане. Конспект може бути текстуальним та тематичним.

Текстуальний конспект присвячений певному твору, тематичний конспект присвячений конкретній темі, отже, кільком творам. У текстуальному конспекті зберігається логіка і структура тексту, що вивчається, запис йде відповідно до розташування матеріалу в досліджуваній роботі. У тематичному конспекті за основу береться не план роботи, а зміст теми, проблеми студента.

Доцільно складати конспект після повного прочитання матеріалу, що вивчається. Конспект може включати тези, короткі записи як тих чи інших положень і висновків, так й доказів, фактичного матеріалу, і навіть виписки, дослівні цитати, різні приклади, цифровий матеріал, таблиці, схеми, запозичені з джерела, що конспектується. При оформленні конспекту необхідно вказати прізвище автора матеріалу, що вивчається, повна назва роботи, місце та рік її видання. Корисно відзначати і сторінки роботи, що конспектується.

У конспекті треба виділяти окремі місця тексту залежно від їхньої значущості (підкреслення кольоровими маркерами, зауваження на полях). Варто виявити дискусійні питання, невирішені проблеми, спробувати висловити своє ставлення до них. Навести і аргументувати свою точку зору чи відзначити, який із наявних у літературі точок зору з цієї проблематики дотримується автор і чому.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові джерела

1. Закон України від 01.07.2014 р. По 1556 VII «Про вищу освіту». [Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145> - 19]
2. Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту». [Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145> - 19]
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2019 р. № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». [Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п>]
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. По 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266> - 2015 - п]
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. По 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341>- 2011 - п]
6. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003: 2010ДК 003:2010. [Режим доступу: <http://www.dk003.com>]
7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. № 600 (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/paikovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-paiki-ikrayini/metodichni-rekomendaciyi-vo>
8. Стандарти вищої освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/paikovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-paiki-ikrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

Основна

1. Алексюк А. М. Проблема модульних технологій навчання у технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Вип.1 / Редкол.: І. А. Зязюн та ін. Київ–Вінниця: ТОВ фірма „Планер”, 2009. 282–284.
2. Архипова С. П. Діалогові технології навчання як засіб підготовки до неперервної освіти. Нові технології навчання : наук.- метод. зб. / Ред. кол.: В. О. Зайчук т. ін. К.: НМЦ ВО, 2002. Вип.38. С. 103–108
3. Використання інноваційних технологій для самовдосконалення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності: посібник 2-ге видання, доопрацьований та доповнений для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» викладачів закладів вищої освіти та вихователів дітей дошкільного віку / В. М. Кошель, Н. В. Юрченко. Чернігів: ТОВ «Чернігівська картонажно-поліграфічна фабрика», 2019 150
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник [Текст] / І. М. Дичківська. К.: Академвидав, 2004. 352 (Альма-матер).

5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Підручник. 3-е вид., доповн. К., 2015. 349
6. Дичківська І.М. Основи педагогічної інноватики: навч. посібник. Рівне, 2001. 302 с.
7. Інноваційні педагогічні технології : посібник / За редакцією О.І. Огієнко; Авт. кол.: О.І. Огієнко, Т.Г. Калюжна, Ю.С. Красильник, Л.О. Мільто, Ю.Л. Радченко, К.В. Годлевська, Ю.М. Кобюк. – К.: , 2015. 314
8. Кoberник О. М. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності [Електронний ресурс]. І. Кoberник. IRL: <http://studentam.net.ua>.
9. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583
10. Освітні технології: Навч.-метод.посіб. / За заг. ред. О.М. Пехоти. К., 2009. 255
11. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічна технологія: навч. посібник. Харків, 2008. 167

Допоміжна

1. Балаєва К.С. Упровадження інноваційних технологій у професійну діяльність вихователя дошкільного навчального закладу: методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів напрямку підготовки «Дошкільна освіта». Чернівці: «Родовід», 2015. 212 с.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. К. : ІЗМН, 1998. 203 с.
3. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кременя. К., 2009. 376 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://10.0.0.1/MySQL/index.php> – Бібліотека НУВГП.
2. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
3. <http://www.kmi.gov.ua> – Кабінет Міністрів України.
4. www.osvita.org.ua – освітній портал, що містить структуровані освітні ресурси України, базу даних ВНЗ України.
5. <http://www.rada.kiev.ua> – Верховна рада України. Законодавство
6. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники.
7. <http://www.cippe.edu-ua.net/akt.htm> – дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті.
8. <http://www.mon.gov.ua> – Міністерство освіти і науки України
9. <http://www.stci.kiev.ua/> – Центр науки і технологій України
10. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання.
11. <http://naps.gov.ua> Національна Академія педагогічних наук України
12. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

13. <https://паqa.gov.ua> - Національне агентство із забезпечення якості освіти
14. www.nbuv.gov.ua – сайт бібліотеки ім.В. Вернадського.

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ)**

(для студентів освітньої програми А2 «Дошкільна освіта»)

навчально-методичний посібник

2025 р.

Розглянуто та рекомендовано Радою із забезпечення якості вищої освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (протокол №2 від 18 березня 2025 року)

Рекомендовано до видання у електронній формі (PDF) рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (протокол №3 від 24 квітня 2025 року)

Підготовлено до видання в електронній формі (PDF) кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Розробник методичних вказівок:

Олена БІДА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Рецензенти:

Інна НІКОЛАЄСКУ, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Лідія ХОМИЧ, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

За зміст методичних вказівок відповідальність несуть розробники.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) Свідectvo про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня 2022 року

Шрифт «Times New Roman». Розмір сторінок методичних вказівок: А4 (210х297мм). Обсяг в авторських аркушах 4,42 (168 205 знаків із пробілами)